

ՅԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԸ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 21, 1905

ԹԻԻ 3

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՍ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քրիստոսի ծնունդը 65. — Աղօքք եւ Հրաշք 67. — Լայսին վեպը 68. — Չիմարէն Աղխարհագրական Անուններ 70. — Սեյնթ Լուիսի Յուցածանդեսը 71. — Բաց Նամակ Մը 73. — Հերքում Մը 74. — Խօսակցութիւն 74. — Զ Դաս, Փետր. 5 75. — Ազգ 76. — Քաղաքական Լուրեր 77.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

[Խմբագրական]

Երբ մեր այս յօդուածը տեսնեն մեր ընթերցողները, անցած պիտի ըլլան հանդէսները որոնց մով Քրիստոնեայ Եկեղեցւոյ զանազան ճիւղերը կը տօնեն Տէրօջը Ծնունդը: Սակայն եւ այնպէս տօնն այնչափ նոր է դեռ որ մեծ տեղ կը զբաղէ տակաւին մեր խորհուրդներուն մէջ: Դէպի ետ նայիլը շատ անգամ նոյնչափ օգտակար է որչափ առաջ նայիլը: Արդարեւ մեր կեանքերուն հապճեպին մէջ շատ կորուստ կը կրենք՝ չկրնալով յաճախ դէպի ետ նայիլ: Գիրք մը կը կարդանք եւ լմնալուսն պէս ուրիշ մը կ'սկսինք: Եթէ լմնցած գիրքը իրօք կ'արժէր կարդալ, մեզի աւելի օգտակար է ետ դառնալ, նորէն ակնարկ մը նետել անոր էջերուն վրայ եւ ջանալ անոր դասերը մեր միտքերուն մէջ տպաւորել: Պերճ քարոզ մը կը լսենք, որ մեզ կը շարժէ եւ ճշմարտութեան ու պարտականութեան ոգեւորիչ խորհուրդներով մեզ կը համակէ, եւ լմնցածին պէս կը բողբոջուի ուրիշ մը լսել: Աւելի խելացի եւ աւելի օգտակար գործ մը պիտի ըլլար լսուած քարոզին վրայ որոճալ՝ աւելի որոշ տեսնելու համար անոր պատշաճեցումը եւ կերպը որով մեր կեանքերը կրնան օրհնուիլ անով: Հոգին ալ մարմինն պէս ժամա-

նակի կը կարօտի մարտդուլեան համար: Ուստի չենք ձեռնարկեր բացատրութիւններ տալ թէ ինչպէս կը հրաւիրենք ձեզ տակաւին Ծնունդի խորհուրդներով զբաղեցնել ձեր միտքերը:

Թերթիս այս թիւին հրատարակման օրը մեր արեւմտեան բնավայրին մէջ գրեթէ ամիսէ մը ի վեր անցած պիտի ըլլայ Ծնունդի տօնը: Իսկ մեր Հայ բարեկամները նոր աւարտած պիտի ըլլան իրենց տօնական հանդէսները: Տոմարական տարբերութիւնը մին է դժբախտ բաներէն զորոնք նախնիք մեզի ժառանգութիւն թողած են: Սակայն ամէնքը նոյն Աստուածային Փրկչին ծնունդը կը տօնեն, եւ այս է մեծ բանը: Շատ աւելի աղէկ է այսպէս տոմարով տարբերիլ իրարմէ քան թուականի մասին միանալ, սակայն տարբեր անձերու ի պատիւ պահել տօնը:

Քրիստոսի ծննդեան եւ մանկութեան վրայ մեր ունեցած ծանօթութիւնը կը պարտինք ամբողջովին առաջին եւ երրորդ աւետարաններուն: Երկու պատմութիւններն ալ համառօտ են, բայց Ղուկասինը աւելի երկար է եւ կը գրաւէ 132ը այն համարներուն, որոնց բաժնուած է Սուրբ Գիրքը, մինչդեռ Մատթէոսի պատմութիւնը 32

համարի մէջ խտացած է: Եւ նշանակելի բանը սա է որ երկու պատմութիւնները շատ տարբեր են: Մէկուն յիշած պարագաները զանց ըրած է միւսը: Երկուքն ալ կը պատմեն կուսական ծնունդը եւ թէ յղացումը Սուրբ Հոգին զօրութեամբ եղաւ: Երկուքն ալ կ'ըսեն թէ մանկիկը Բեթլեհէմի մէջ ծնաւ, եւ թէ սակայն Նազարէթի մէջ անցուց իր աղայութիւնը եւ երիտասարդութիւնը: Երկուքն ալ կը հաղորդեն հրեշտակներուն երեւումը, եւ հրաշալի տարր մը կը պարունակեն: Բայց եւ այնպէս երկու պատմութիւններուն տարբերութիւնները աւելի ուշագրաւ են քան նմանութիւնները:

Մատթէոսի նկարագրութեան մէջ Յովսէփի աւելի նշանաւոր տեղ կը գրաւէ: Անոր ազգաբանութիւնը կը տրուի: Անոր կ'երեւին հրեշտակները երեք անգամ, մինչ չյիշուիր Մարիամու երեւումը: Երազներով եղան բոլոր երեւումները Յովսէփի, նաեւ մոգերուն՝ որոնց ազդարարութեամբ Հերովդի մօտ չվերադառնալ, բայց այնպիսի երազներով՝ որ յայտնի է թէ Աստուծոյ էին: Այս կերպով պատուիրութեամբ Յովսէփի չվախնալ եւ առնել իր կինը, վասն զի առաքինութեան ղէմ գործելով չէր յղացած, ինչպէս կը թուի թէ կասկածեցաւ Յովսէփի, այլ Բարձրելոյն զօրութեամբ: Այս կերպով ազդարարութեամբ անոր առնել մանուկը եւ մայրը եւ Եգիպտոս փախչիլ, եւ դարձեալ յայտնութեամբ Հերովդի մօտը եւ թէ այլեւս վերադարձը ապահով էր: Յովսէփի ընծայուած կարեւորութիւնը, եւ անմեղ մանկիկներու ջարդին պատմութիւնը ու Եգիպտոս փախուստը, որոնք մարգարէութեան լրում էին, սա իրողութեամբ կը բացատրուին թէ Մատթէոս Հրեայ ընթերցողներու համար գրեց:

Ղուկասու երկար պատմութեան ամենէն աւելի կը դիմենք: Անգղիացի նշանաւոր եկեղեցական մը, Տր. Սփէնս, Յիսուս Քրիստոսի ծննդեան եւ մանկութեան վրայ գրելու պահուն, կ'ըսէ թէ անտարակոյս ուղղակի Մարիամէ ընդունեցաւ Ղուկաս տեղեկութիւնը, զոր տուաւ իր աւետարանին առաջին երկու գլուխներուն մէջ: Այս հայեացքը, թէ եւ ապացուցանելի չէ, անհաւանական չէ եւ նոր շահեկանութիւն մը կ'ընծայէ պատմութեան: Ո՛վ կրնար Մարիամու չափ լաւ պատմել հրեշտակին աւետումը: Ոչ մէկու ականջները լսեցին հրեշտակին խօսքերը բացի Մարիամու ականջներէն: Եւ հրեշտակը՝ Չաքարիայի եւ Մարիամու՝ երազի մէջ չերեւցաւ, այլ յայտնապէս եւ արթնութեան ժամերու մէջ: Սուրբ Գիորգի մէջ միայն երկու հրեշտակ կը յիշուին յանուանէ —

Գորգիէլ եւ Միքայէլ: Եւ ասոնցմէ մէկուն յանձնուեցաւ կարեւոր այս պաշտօնը:

Մարիամու վրայ քիչ բան գիտենք: Ստոյգ չէ թէ Ղու. Գ. զլիւսուն մէջ տրուած ազգաբանութիւնը Մարիամու ազգաբանութիւնն է, թէպէտ հաւանական կը կարծուի: Մարիամ Յուդայի ցեղէն էր եւ խոնարհ դասակարգէ կոյս մը: Այս է բոլոր տեղեկութիւնը զոր ունինք անոր նախնի պատմութեան վրայ: Մարիամ, երբ գեռ իր մօքին մէջ թաքմ էր հրեշտակին այցելութեան տպաւորութիւնը, արտասանեց այն գեղեցիկ Մեծացուօջէն, զոր կ'արձանագրէ Ղուկաս: Անոր վերաբերող ուրիշ նմանօրինակ խօսք մը չենք գիտեր: Ոչ ալ աւետարանները կամ Նոր Կտակարանին նորագոյն գիրքերը կ'ընծայեն անոր ոեւէ նշանաւոր հանգամանք: Սակայն եկեղեցւոյ մէջ զայն յաւէտ մեծարելի ընելու համար կը բաւէ գիտնալ թէ Յիսուս, իր որդին, անորմէ ընդունեցաւ իր մարդկութիւնը:

Բեթլեհէմի պանդոկին լեցուն ըլլալը եւ Յիսուսի գոմին մէջ ծնիլը եւ մսուրի մէջ պառկիլը այնպիսի իրողութիւններ էին որ խոր պիտի տպաւորուէին դեռաւոր մօրը յիշողութեան մէջ, նմանապէս տաճարին այցելութիւնը եւ Սիմէօնի եւ Աննայի խօսքերը: Մարիամ լսեց, նաեւ, հովիւներէն հրեշտակին երեւումը եւ ճմե՛ծ ուրախութեան աւետիսը զոր բերաւ անոնց: Շատ կարելի է որ Ղուկաս այս բաները Մարիամէ իմացաւ: Եթէ այնպէս է, Մարիամ հաւանօրէն պատմեց նաեւ մոգերուն այցելութիւնը, զոր Ղուկաս զանց ըրաւ, վասն զի Մատթէոս արդէն իսկ հաղորդած էր այդ այցելութեան պատմութիւնը:

Մեր նպատակին հասած կ'ըլլանք, եթէ այս քանի մը տողերով ձեզի յիշեցուցինք նոր անցնող օրհնեալ տօնին նշանակութիւնը: Մտածեցէ՛ք նորէն այն մեծ խոնարհութեան վրայ, զոր Աստուծո՛րդին ցուցուց երբ տկար մանկիկ մը եղաւ: Մտածեցէ՛ք աղայութեան եւ երիտասարդութեան երկար տարիներուն վրայ, որոնց վրայ լռութիւն կը պահեն աւետարանները: Կատարելու ամենէն մեծ պաշտօնը ունենալով, որու նմանը երբեք չէ յանձնուած երկրաւոր ոեւէ էակի, Քրիստոս համբարութեամբ սպասեց մինչեւ որ լրացաւ իր պատրաստութեան ժամանակը: Իր երկարատեւ լռութիւնը նուազ պերճախօս է քան իմաստութեան եւ սիրոյ այն խօսքերը միայն, զորոնք խօսեցաւ երբ իր հրապարակային պաշտօնէութեան ժամանակը լիովին հասաւ: Մտածեցէ՛ք նաեւ թէ մեզի համար անհատապէս եւ մարդկային ազգին համար

հաւաքապէս ինչ պիտի ըլլար հետեւութիւնը , եթէ այն մանկիկը երբեք չծնէր :

ԱՂՕԹՔ ԵՒ ՀՐԱՇՔ

(Յ. Գ. Գ.)

Ա.

«Պուտտա , օգնեա ինձ ,» «Աստուած , քաւեա զիս զմեղաւորս :» Ահա երկու աղօթքներ : Աստուծոյ մէկով , Հնդիկ կռապաշտ մը իր կամ վարպետի մը շինած եւ քուրմի մը ձեռքը Պուտտայի նուիրուած արձանի մը կամ պատկերի մը առջեւ կեցած է եւ տեսանելի միջոցով մը անտեսանելի էակի մը կ'երկրպագէ : (Վասն զի ո՞ր կռապաշտը լոկ տեսանելի քարի կամ կտաւի կ'երկրպագէ : Ամենատգէտ Հնդիկը եւ ամենավայրենի Ափրիկեցիին անգամ ոչ թէ իր կուռքին կամ «Ֆէթիշ»ին , այլ՝ անոր մէջ ընտկած եւ անոր միջոցով հրաշքներ գործող անտեսանելի հոգիին կ'երկրպագէ) Իսկ միւսով , Քրիստոնեայ մը անտեսանելի Էակի մը առջեւ կանգնած , եւ իր մեղքերուն պատճառաւ ամէնալէն զուլիւր ծռած եւ փակ աչքերով մեղաց թողութիւն կը խնդրէ Աստուծոյ , որ Հոգի է : Այս Քրիստոնեան , երբ Հնդիկը կը տեսնէ , կ'ըսէ անոր , «Բարեկամ , սա քարէն , կտաւէն ինչ կ'ըլլէ : Աստուած Հոգի է , Անոր հոգիով ու ճշմարտութիւնով երկրպագութիւն ընել պէտք է :» Հնդիկը Քրիստոնեային կը պատասխանէ , «Բարեկամ , ես ոչ թէ քարին կամ կտաւին , այլ՝ անոր մէջ ընտկող եւ հրաշքներ գործող Պուտտայի երկրպագութիւն կ'ընեմ : Միտք բեր որ մարդ մարմնի մէջ կը ընակի : Եւ այս արձանը եւ պատկերը իմ զգայարաններուս օգնող միջոցներ են :» Անդին սոյն խօսակցութիւնը մտիկ ընող Սկեպտական մը երկուքին ալ ըսածները լոկ նախապաշարմունք կը համարի եւ անոնց , ըստ իւր կարծեաց , տգիտութեան վրայ արգահատելով՝ կ'ըսէ . «Բարեկամներ , երկուքդ ալ , կը սխալիք : Երկուքդ ալ աղօթքով հրաշք կ'ակնկալէք , մէկդ արձանի եւ մէկդ անտեսանելի գորութեան մը միջոցով . բայց տարբերութիւն չընէր : Խնդիրը Բնութեան առնչութեամբ միեւնոյն է : Երկուքդ ալ երեւակայութեամբ կը զբաղիք : Աղօթքի պատասխանը հրաշք կ'ենթադրէ . իսկ հրաշքը անկարելի է : Բնական օրէնքները անխախտ եւ հարկաւոր են : Ձեր երկուքին ալ աղօթքները չեն կրնար փոփոխել զանոնք :»

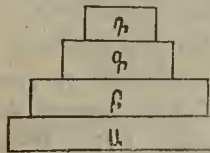
Արդ աստուծոյ ո՞վ իրաւունք ունի , Քրիստոնեան , Հնդիկը թէ Սկեպտականը :

Որպէս զի կարող ըլլանք լուծել խնդիրս , նախ պարտիմք ուշ դնել թէ Բնութիւնը բա-

ռով ինչ պիտի հասկնանք : Բնութիւնն է հաւաքոյթ կարգ մը պատճառներու եւ արդիւններու , որոնք իրարու եւ ամբողջութեան հետ հարկաւոր առնչութիւններով կապուած են : Օրինակի աղաքաւ . անձրեւը կ'իջնէ , հողը կը թրջէ , սերմանուած սերմին կեանք կու տայ , սերմը կը բողբոջի , ծաղիկ կը բանայ , պտուղ կու տայ : Այս միշտ այսպէս կ'ըլլայ : Այս առնչութիւնները հարկաւոր են : Պատճառ մը միեւնոյն վիճակի , միեւնոյն պարագաներու ներքեւ միեւնոյն արդիւնքը յառաջ կը բերէ : Աստուծոյ ամբողջութեան կը տրուի Բնութիւն անունը : Եւ անոնք , զիրենք յառաջ բերող Առաջին Պատճառէն որոշելու համար , կը կոչուին նաեւ Երկրորդական պատճառ : Աստուծոյ առնչութիւնը յոյժ բանաւոր եւ կատարեալ է , եւ ամէնն ալ ճշմարտութեամբ եւ կանոնաւորապէս կարգադրուած են : Այս առնչութիւնները կը կոչուին Բնական օրէնքներ : Արդ , այս ճշմարտութիւններուն ներհակ գործել , եւ այս կանոնաւորութիւնը աւերուելու աշխատիլ բոլորովին անբանաւոր է , եւ կը նշանակէ սոյն կանոնաւոր չէնքը քանդել : Բայց հոս հարկ է ուշադրութիւն ընծայել սա իրողութեան թէ , երբ կ'ըսենք , «Բնութիւնն է հաւաքոյթ կարգ մը պատճառներու եւ արդիւնքներու ,» եւ կամ «հաւաքոյթ երկրորդական պատճառներու ,» բոլորովին չենք արտաքսեր Առաջին կամ Սկզբնական Պատճառը : Բնութիւնը գոյ չէ առանց Բացարձակին (Աստուծոյ) : Բնութեան հետ Աստուծոյ առնչութիւնը Արարչի եւ արարածի առնչութիւնն չէ լոկ , այլ՝ Բնութիւնը իր կեանքին եւ տեւողութեանը համար եւս Աստուծոյ հետ կապակցութիւն ունի : Աստուած Բնութեան մէջ կը գործէ , եւ Բնութիւնը Աստուծով գոյ է : Ոչ մէկ հիւլէ եւ ոչ մէկ աշխարհ կամ արեւ իր ծագման նկատմամբ կրնայ առանց Աստուծոյ բացառուիլ եւ նոյն իսկ գոյ լինել : Առաջին պատճառը պատշաճ դատած է այս երկրորդական պատճառներու հաւաքոյթին միջոցաւ գործել : Ուստի Բնութիւնն է Բացարձակով գոյ եղող հարկաւոր պատճառի եւ արդիւնքի հաւաքոյթ :

Ուշադրութիւն իրողութեան մը եւս : Բնութիւնը քանի մը խաւերէ կը բաղկանայ , որոնք են անգործարանաւոր , կենսաւոր , զգայուն եւ անձնաւոր : Թէ ասոնք ի սկզբան , այսինքն երբ դառաջինն երեւան եկան , ինչ առնչութիւն կամ համամատութիւն օւնէին իրարու հետ , մեզի համար գաղտնիք է ի սպաս , սա միայն գիտենք թէ շարքէն ասոնք իրարմէ տարբեր են հիմնապէս : Անկենդան նիւթէն կեանք չեկր . զգացում կամ ի-

մացականութիւն եւ կամ գիտակցութիւն կենդանիներու յատուկ են : Անասուններուն մէջ անձնաւորութիւն չկայ . եւ անքան կենդանիներէն մարդ չեկեր : Աստուծոյ առջին հիմա թէ եւ ձի աշխարհի մէջ կը գտնուին , լոկ անգործարանաւորներուն մէջ կեանքը բոլորովին օտար է եւ անկարելի :

Անասուն մը «Ես» չկրնար ըսել : Զայս բացառինք սա ձեւով . Ա. անգործարանաւոր, Բ. բուսական , Գ. կենդանական , Դ. մարդկային :

Էր ժամանակ երբ աշխարհիս գոյակները միայն անգործարանաւոր (Ա) էին , այն ատեն կեանքը գերբնական էր : Կեանքը անգործարանաւոր աշխարհին համար հրաշք է : Բայց երբ կեանքը սկսաւ , Ա եւ Բ կազմեցին տիեզերքը , եւ տեսնուեցաւ թէ Բը Աէն գերադաս է , բայց ոչ թէ անոր ներհակ : Աշխարհիս մէջ , մինչ միայն բուսականներ կը գտնուէին , գիտակցութիւն անկարելի էր : Գիտակցութիւնը հրաշք էր բուսական աշխարհին համար : Եւ հրաշք կ'ըլլար եթէ ըսոյ մը սկսէր կենսաւորիլ եւ զգալ : Բայց զալով անքան կենդանիներուն , տեսնուեցաւ թէ Գ ներհակ չէ Բի այլ՝ գերադաս է : Նմանապէս անձնաւորութիւն եւ բանականութիւն հրաշք են անասուններու համար : Եւ թէպէտ գերադաս՝ բայց ոչ ներհակ : Վասն զի այժմ Դ , Գ , Բ եւ Ա տիեզերքը կը կազմեն : Եւ Բնութիւն բառով այս չորսին , այսինքն Աին , Բին , Գին եւ Դին , հաւաքոյթը կը հասկնանք :

Արդ , հիմա կը հարցնենք Ի՞նչ է հրաշք : Ոմանք կը պնդեն թէ Աին , կամ Բին , կամ Դին եւ կամ Դին մէջ կայ գաղտնի օրէնք մը զոր չենք գիտեր այժմ : Եւ եթէ ոք բուսական իմաստուն ըլլայ եւ գտնէ այդ գաղտնի օրէնքը եւ գործէ այդ օրէնքին համեմատ , ահա հրաշք : Պէտք չէ այսպէս ըսել սակայն . ասիկա հրաշք չըլլար : Ասիկա ծածկագիտութիւն կ'ըլլայ : Բնութիւն ըսելով կը հասկնանք Ա , Բ , Գ , Դին մէջի մեզի ծանօթ կամ անծանօթ բոլոր զօրութիւնները կամ օրէնքները : Ուշադրութիւն տանք նաեւ սա իրողութեան թէ Տիեզերքի Սկզբնապատճառին այս Ա , Բ , Գ , Դին մէջ մեզի անհասկանալի կերպով մը գործելն ալ չէ հրաշք : Վասն զի արդէն Բնութիւն կոչուածը տիեզերքի Սկզբնապատճառով գոյ է : Այլ հրաշքն է Ա , Բ , Գ , Դէն գերադաս զօրութեան մը Ա , Բ , Գ , Դին մէջ Ա , Բ , Գ , Դին օրէնքներէն գերադաս օրէնքով մը գործելը : Ուստի եթէ սոյն գերադաս զօրութեան եւ սոյն գերադաս օրէնք-

ներուն տեղեկանանք , վստահ պիտի ըլլանք թէ ասիկա բանաւոր է : Միայն թէ սա աշխարհը կամ տիեզերքը իր արդի վիճակին մէջ չունի այդ զօրութիւնը եւ այդ օրէնքները : Բացատրենք զայս օրինակով մը : Հրաշք չէ երբ հիւանդ մը առողջաբանական օրէնքներուն հնազանդելով կ'ապաքինի : Առողջաբանական այս օրէնքներուն մէջ Աստուծոյ ներկայութիւնը եւ ներգործութիւնը կան ըսելով՝ հրաշք եղաւ ըսել չենք ուզեր : Վասն զի ինչպէս որ հրաշք չըլլար , եթէ մարդը առողջաբանական օրէնքներու հնազանդելով բուժուի , նմանապէս եթէ Աստուած առողջաբանական օրէնքներու համաձայն բժշկութիւն տայ , հրաշք գործած չըլլար : Վասն զի առողջաբանական օրէնքը Ա , Բ , Գ , Դին հաւաքոյթին մէջ է : Բայց երբ կոյրի մը աչքերը բացուին՝ «Աչքերդ թող բացուին» ըսուելով . ասիկա գերբնական զօրութեան մը գործն է , հրաշք կը համարուի :

ԼՈՅՍԻՆ ՎԷՊԸ

(Փրոֆ. Հովհ. Աւել , Սայէնէֆէ + Աւերէլը)

Ասորեայ գործածութեան առարկայ քիչ բաներ կան , որոնց վրայով կանգ կ'առնենք հարցնելու թէ անոնք ի՞նչպէս եկան մեզի , եւ զարգացման ի՞նչ աստիճաններէ անցան՝ դեռ չհասած այն կատարելութեան զոր կը վայելենք հիմա : Եթէ յետահայեաց ակնարկ մը նետենք «Հին բարի ժամանակներուն» վրայ , պիտի ապշինք յառաջդիմութեան քայլերուն յամր ըլլալուն ի տես , եւ գրեթէ անհուն ճգունքներուն՝ որոնց միջոցաւ գիւտերը ի կատար ելան : Բոցավառող ցախի խուրձի մը եւ ելեկտրական լոյսերուն իրարու հետ կապակցութիւնը կրնայ հեռու երեւնալ , բայց չլթային մէն մի օղակը կատարեալ է : Բարայրաբնական առաջին խառնուրդին (կիսայրեաց փայտ) ծխալից ճառագայթներէն մինչեւ ելեկտրական լոյսը , որ ամենաբնական օրհանգրվան կը լինէ իր փառքով , եւ քաղաքներու փողոցները ցերեկուան պէս լուսաւոր կ'ընէ , ճամբան յատկաւաճ է մարդկային ճիգով եւ լուսաբանուած է մարդկային հանճարով : Տարակոյս չկայ թէ մայր փայտի (չամ) կերտը ժամանակակից էր մարդոց ձեռքը գտնուած կրակին : Մայրին խժալից յօդուածը , մախրը (չրթ) , արհեստական լուսաւորման առաջին քայլն եղաւ : Անոր կիրառութիւնը կը գտնուի իւրաքանչիւր վայրերի ցեղի եւ ազգի մէջ , եւ անհրաժեշտ բան մը եղած է նոր երկիրներու բոլոր առաջին գաղթականներուն համար : Ժ.Թ. Դարու սկիզբները աղաք սովոր էին ընթերցանութիւն սորվիլ մախ-

րի լոյսով կամ բաց վառարանի փայտերուն բոցով : Այսքան սերտիւ կը վերաբերինք անոր որ կրնայ հեռաւոր անցեալ թուիլ : Դժուար է հաւատալ թէ աշխարհ կը խաբխափէր Ժ.Գ. դարուն մէջ առանց գէթ նոյն իսկ ճարպէ մոմը գտած ըլլալու : Բայց այս է իրողութիւնը : Ճշմարտեմբային սեռը խտւածի մէջ մխրճուած էր կանխագոյն դարերուն մէջ, ասացուածը ճշմարտ է ամէն իմաստով : Թերեւս մեղուած կենդանիի մը ճարպին մէկ կտորին դիպուածով վառիւն էր որ թելադրեց անոր գործածութիւնը իբրեւ լուսաւորիչ, մինչ ծովէն հանուած խնցեմորթի պատեանի մը կամ գոգաւոր ժայռի մը եւ կամ արեւու մէջ թրծուած աղիւտի մը կազապարին մէջ կը դրուէր ճարպը, որ կը վառէր իր մէջ կնիւնի (սազ) կամ փափաթի շիւղ մը դրուելով, վառուած ճայրը կոշտ պնակին բերնին վրայ երկնցած : Քայլ առ քայլ կանթեղը կամ լամբարը գեղեցիկ ձեւ մը առաւ : Այսպէս առաջին զարգացումը տեղի ունեցաւ առեւին լուսաւորման տրուեստին մէջ :

Կաւէ, քարէ, պղինձէ եւ անագապղինձէ լամբարներ գտնուած են Երրայական քաղաքներու գետիններու եւ Հնդկաստանի տաճարներուն մէջ : Եգիպտոսի գերեզմաններէն, Ասորեստանի հողաբլուրներէն եւ Բաբելոնի վաղեմի գրուածներէն, Քաղդէացի իմաստուններուն բացուած գերեզմաններէն երեւան կու գան տնական լամբարներու օրինակներ, որոնցմէ կը հասկցուի թէ անոնց գործածութիւնը ընդհանուր էր Քրիստոնէութեան թուականէն շատ դարեր առաջ : Հերոդոտոս կը խօսի լամբարներու թափօրի մը վրայ իրեւ տէքառու չեղուածեան տեսարանի վրայ, եւ Հոմերոս կ'երգէ դաւազանի մը գագաթը դրուած կերոնի մը վրայ, որուն բոցը կը անանէր անտարակոյս վայրի մեղրի մոմէն, եւ անտառի ծառերու խէժերէն, Քրիստոսէ գրեթէ հազար տարի առաջ : Այսպէս սպաննուած կենդանիներու ճարպէն, անտառի ծառերու խժային արտադրութիւններէն եւ վայրի մեղուներու մեղրամոմէն ծագում առին այն լոյսերը որոնք ցոլացան Բաղասասարի կոչունքին մէջ գեղանի կանանց եւ քաջարի մարդոց վրայ, Մեծատունին խրախճանութեանց եւ այն վեհ ու փառաւոր պարահանդէսներուն վրայ, զորոնք Նափոլէոն Առաջին տուաւ Թիւրքերի Պալատան մէջ :

Երբ մարդիկ գտան ձիթապտուղէ եւ ուրիշ բուսական աղբիւրներէ իւղ հանելու արուեստը, լամբարի կիրառութիւնը շատ ընդհանրացաւ հարուստներուն եւ ազնուականներուն մէջ, Միայն թէ ա-

նոնք աւելի նուազ վնասակար մեթոտներ կրնային վայելել : Մարմարինէ, արծաթէ եւ ոսկիէ ճարտարահնար լամբարներ, պատուական քարերով զարդարուն, չքնաղակերտ ու գեղարուեստական, կը ցուցնեն բարձր կացութիւն լուսաւորման սոյն մեթոտին համար : Մինչեւ անգամ վերոյիշեալ կաւեղէն օրինակները, որոնք կը գործածուէին հիւղակներու մէջ, շնորհալի են ձեւով, եւ այնպիսի ճաշակաւոր փայլ մը ունին, զոր արդի ժամանակներու ոչ մէկ արուեստ կարող է գերազանցել :

Անոնք արդարեւ գեղեցիկ էին, բայց գործնականին մէջ ո՛րքան սակաւ օգուտ կ'ընէին : ԺԸ. Դարու 5-10 դահեկաննոց լապտեր մը, իր թիթեղեայ անդրադարձիչով եւ իր երրորդ առեւծանի ապակիով, աւելի լաւ լոյս կը ցոլացնէ քան ոեւէ լամբար Հռոմայ կամ Յունաստանի, ասոնց մեծագոյն փառաց օրերուն մէջ : Որովհետեւ անոնք չէին գիտեր իւղ զտելու մեթոտ, անոր հետ կը խառնէին վարդի եւ ճանդան (սանտալ) փայտի անուշահոտութիւնները : Թէպէտ այս պատճառաւ կը նուազէին անոր վառող յատկութիւնները, կ'ենթադրուէր թէ անուշահոտութիւնը կը փոխարինէր լոյսին տկարութիւնը : Բոցը ահագին ծուխ կ'արձակէր, եւ ամենաթեթեւ հովէն կը թրթռար եւ գրեթէ կը մարմրէր զօրաւոր հովէն : Երեկոյեան տեսակցութենէ մը ետքը Հռոմայեցի ազնուականներու խմբակ մը ծխելոյդ մաքրողներու խումբի մը պիտի նմանէին :

Չէթի լամբարը Հռոմէ անցաւ յաջորդաբար Գերմանիա, Գաղղիա եւ Բրիտանիա : Այս երկիրներուն մէջ կերոններ, ճարպի եւ շատ հոտաւէտ ձկան իւղի մը մէջ մոցուած կնիւն կամ փափաթ արուեստական լուսաւորման մեթոտներն էին մինչեւ Հռոմէական տիրապետութիւնը : Այդ օրուան ճրագը կը բաղկանար փայտէ խաբխափ վրայ տնկուած ձողէ մը, որուն վերի կողմը պնակաձեւ աման մը կար խոռոչաւոր ցռուկով, որուն մէջ կը դրուէր կնիւնը կամ փափաթը իբրեւ պատրոյգ, եւ անցուած էր ամանին մէջի տաք ճարպին մէջէն : Երբեմն երեք կամ աւելի հատ իրար կը փաթթուէին, եւ դեռ պաղ վիճակի մէջ կը դրուէին ամանին ցռուկին մէջ եւ յառաջ կը քշուէին երբ կրակը փայտին մօտենար : Կ'արձակէին պայծառ բոց մը եւ զօրաւոր հոտ : Հիմա ալ կարելի է չինել այսպիսի ճրագ եւ փորձել թէ ինչպէս հինները անոր լոյսով կը փարատէին գիշերուան տխուր խաւարը իրենց հիւղերուն մէջ, Հասարակ ժողովրդին ճրագը մեր նախնեաց կնիւնի կամ փափա-

թի լոյսն էր : Ասիկա այնպիսի տեղեր կը գործածուէր, ուր մեղրամոմէ չինուած մոմերը շատ օուղ էին, եւ երբ տակաւին Շըվրէօլ եւ ուրիշներ դառած չէին անասուններու ճարպէ մոմերը գտելու ատեն կերպ մը : Վաղեմի Բիգգերը, Սկովտացիք, Դանիացիք եւ Սկանտինաւիոյ ցեղերը Հոռմէական տիրապետութեան ժամանակ յառաջ գացած չէին կնիւնէ ճրագ գործածելու մէջ : Երբ կերոն պէտք ըլլար, փայտի ցպիկ մը կը մոծանէին գէր թռչունի մը մարմնին մէջ, եւ կը վառէին զայն մինչեւ որ թռչունը մոխիր դառնար :

Հռոմէ բերուած լամպարը շարունակուեցաւ գործածուիլ առանց մեծ փոփոխութիւն մը կրելու մինչեւ Ժ. Դար, երբ մոմերու հնարումով հանգստաւէտ արհեստական լոյս մը հայթայթուեցաւ այնպիսիներու որոնց քսակը կը ներէր :

Գիշեր ատեն կրակը կամ ճրագը մարելու համար հնչուած զանգակը դժուարութիւն մը չէր տար մեր նախնիքներուն, ինկատ առնելով լամպարներուն գէշութիւնը որոնք կը լուսաւորէին անոնց տունները կամ հիւղերը : Ամբողջ Միջին Դարուն մէջ կ'ենթադրուէր թէ մարդոց պէտք էր ելլել ցերեկուան լոյսին ծագելուն հետ եւ անկողին մտնել արեւամուտէն շուտ ետքը :

Այժմու մոմին գործածութեան տանող առաջին քայլն եղաւ ճարպէ կերոնին հնարումը որ սկսաւ կիրարկուիլ Ժ. Դարու վերջերը : Այսպէս շարունակուեցաւ օովորութիւնը իբր հարիւր տարի, եւ ահա ճարպէ մոմը եկաւ երեւան՝ կա՛մ պատրոյզը հալուած ճարպին մէջ թաթխելով եւ կա՛մ ճարպը պատրոյզ պարունակող կաղապարի մէջ թափելով : Մինչեւ հիմա շատ կը գործածուին այս կերպերը : Ասկէ վեց հարիւր տարի առաջ խոհանոցի սեղանէն այսպիսի մոմեր գողնալու պատիժն էր կախաղան ելլել եւ չկար ներողութեան յոյս : Մինչեւ Ժ. Դար քաղաքացիք եւ առեւտուրի մարդիկ կարող չեղան ճարպէ մոմ գնել : Ժ. Դարու սկիզբները անոնք կը ծախուէին հատը 3 դահեկանի : Մոմերը, որովհետեւ իրենց պատրոյզը քթանէ էր, արագ մը կը վառէին : Որովհետեւ բամբակեղէն պատրոյզը մետաքսեղէնէն աւելի օուղ էր, բամբակը պատրոյզի համար գործածել յետին աստիճան յիմարութիւն էր : Ասկէ հարիւր տարի առաջ զոյգ մը բամբակ գուլպային գինն էր երեք Անգլո-ոսկի : Մեղրամոմէ կերոններ եկեղեցիներու մէջ կը գործածուէին Թ. Դարէ ի վեր : Բայց ոչ ոք երբեք երազած էր այսպիսի նուիրական եւ թանկագին բան մը տան համար գործածել : Ժ. Դարու վերջերը երկշոտութեամբ մը

ներմոծուեցան քանի մը պալատներու եւ երեւելի ազնուականներու բնակարաններուն մէջ : Մեղրամոմէ կերոն նուիրել օրրոտան մը, իշխանական էր, եւ մեղաց ներողութիւն կը օտանար մէկ լիպրա մեղրամոմ նուիրող անձը : Կոյս Մարիամի կերոն մը ուխտել նման էր Աստղիկի հարիւր տառակ եւ կամ Գունոնի երկնջ մը ուխտելու : Անգլիոյ Հենրիկոս Թագաւորը չորս հարիւր ոսկի քրտուն ծախքով քսանական լիպրա ծանրութեամբ երկու մեղրամոմէ կերոն նուիրեց Թոմաս ա Պէքէթի, իջեցնելու համար Գէնթըրպլըրիի մեծ արքեպիսկոպոսին բարկութիւնը :

Փիզայի մայր եկեղեցիին մէջ մէկ տակառաւափնոց արոյրի զանգուած մը բարձրաբերձ գմբեթէն վար կախուած կը ճօճի : Սրտչուի ուսանող մը կը դիտէ անոր կանոնաւոր ճօճումները մինչ անոր հարիւր մեղրամոմէ կերոնները լոյս կ'արձակեն հազարաւոր երկրպագուներու վրայ, որոնք երեկոյեան աղօթքի կը պարապին : Մեծ ջահը, որ այդ ժամանակ աշխարհի գրեթէ մէկ հրաշալիքն էր, լոյսի պատգամ մը հիւսեց Գալիլէոսի ուղեղին մէջ, եւ անիկա մայր եկեղեցիէն մեկնեցաւ աշխարհը ապշեցնելու համար անոր շարժման պատմութիւնով, եւ յայտնելու համար ճօճանակին դադարիքները իբրեւ միջոց ժամանակ չափելու : Այն ջահը տակաւին կը ճօճի մայր եկեղեցւոյ գմբեթին ներքեւ հզօր շարժումով, ինչպէս երբ անոր բոցանշոյլ լոյսերը այն վաղեմի աստեղագէտին սորվեցողքին աշխարհիս կեանքին խորագոյն պատմութիւնը :

(Շարունակել)

ՉԻՆԱՐԷՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆԵՐ

Տեղերու Չինարէն անունները յաճախ անոնց զինչութիւնը կը ցուցնեն : «Եանկ» վերջաւորութիւնը կը նշանակէ «ամրոց» : «Լիա-Եանկ» է «երկաթ ամրոց» : «Փինկ-Եանկ» «խաղաղութեան ամրոց» : «Չէնկ» կը նշանակէ պարսպաւոր քաղաք, զոր օրինակ Ֆէնկ-ուանկ-չէնկ, «Ֆէնիքս» պարբերապաւոր քաղաք : «Շան» է քաղաք, «հայ» ծով, «քուան» բանակ : «Շան-հայ-քուան» է «լեռնային ծովու բանակ» : «Լինկ» է լեռնային անցք, «Մոթիէն-լինկ», «Մուգտէնի մօտ» : «Երկինքը քերող անցք» : «Թա» կամ «Թո» մասնիկը կը նշանակէ կղզիներ, «Փո» կամ «Փո» նաւահանգիստ, «Ուան» ծոց, «Բիանկ» եւ «Հո» գետ : «Բո» նաւահանգիստ, «Փոն» առաջին կարգի քաղաք, «Չոն» գաւառային քաղաք : «Փէի» է հիւսիս, «Նան» հարաւ, «Բինկ» մայրաքաղաք : Այս մասնիկները

կ'օգնեն բացատրելու սոյնպիսի ընտանի անուններ, զոր օրինակ, Սան-Շան-Թաօ, Չէմուլիօ, Թալէն-Ուան, Եանկցէ-քեանկ, Հօանկհօ, Եինքօ, Չիֆու, Անճու, Փէքինկ, Նանքինկ :

ՍԵՅՆԹ ԼՈՒԻՍԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԸ

Բայ Նամակ

Մեր բարեկամներ, որոց կը գրենք այս նամակ, գուցէ անհամբեր կ'սպասեն լսելու աշխարհահանդէսի պալատներուն ու Փայի ցուցահանդէսներու եւ ներկայացումներու վրայով, որոց ամենու մասին հրապարակաւ խոստացած ենք գրել, բայց դեռ կատարած չենք մեր այս խոստումը : Մեր բաց նամակներ մենք կը նկատենք իբրեւ խնջոյք մը, զոր մեր սիրելի բարեկամներուն տալու հաճոյքն ունինք : Սեղանի վրայ թէ՛ ըստ Եւրոպական եւ թէ՛ ըստ Թրքական սովորութեան անուշեղէններ կը պահուին վերջ : Եթէ մեր սեղանի վրայ տակաւին չեն տեսնուիր անուշեղէններ, պատճառն այն է որ դեռ կարգ անոնց եկած չէ : Կը խնդրուի բարեկամներէն որ երկայն համբերութիւն ունենան : Հիմա պիտի հրամայենք անոնց հետեւեալ համադրումներ :

Հէլէն Քելլը : Այս է անուն այն աղջկան որ կ'ըսուի թէ երեք տարեկան եղած ժամանակ ունեցաւ կարմրախտ, որոյ պատճառաւ կորսնցուց իր աչք, ականջ, լեզուն եւ ձայն : Բժիշկներ կրցին արուեստական միջոցներով տալ խեղճ աղջկան ձայն մը, որով կրնայ խօսիլ ու երգել, բայց ոչ բարձր : Նա ունեցաւ պատիւ լինելու այն միակ անձ, որոյ համար յատուկ օր մը սահմանուեցաւ աշխարհահանդէսի մէջ եւ կատարուեցան իրեն յարգանք մեծամեծ հանդէսներ : Ինքն իւր աշխարհամարաւ ուսուցիչ Միս Սըլիվընի հետ միասին եկաւ ներկայանալու այս հանդէսներուն, եւ մի զարմանաք եթէ ըսեմ նաեւ տեսնելու աշխարհահանդէս եւ լսելու նուագահանդէսներ : Այո, կոյր է, բայց կը տեսնէ, խուլ է, բայց կը լսէ, համը է, բայց կը խօսի : Հէլէն Քելլը մարդակազմական հրաշալիք մ'է : Պատմենք ձեզ իր ըրածներէն ոմանք, որ դուք եւս մեզ հետ զարմանաք եւ զբանջանաք մարդկային թագուն կարողութեանց վրայ :

Երբ կառաջարը, որ կոյր աղջիկ եւ իր ուսուցիչ հոս բերաւ, անդէոյս կայարան հասաւ, աղջիկն դուրս ելլելով մի առ մի ձեռք թոթովեց կայարանի մէջ իր գալատեան օպատող իր հօրեղբոր եւ ուրիշ բարեկամներու հետ : Ձեռքի այս չօշափմամբ նա անվրէպ կրցաւ ճանչնալ եւ անուն տալ իւրաքան-

չիւր անձին, որոյ ձեռք թոթովեց : Կ'ըսուի թէ ութ տարիէ ի վեր էր որ բնաւ այցելած չէր իր հօրեղբոր :

Մեծ ծաղկեփունջ մը նուիրուեցաւ իրեն : Իր քով նստած էին երկու Ամերիկեան Հնդիկ աղջիկներ : Նա մի տեսակ ջղաճգական շարժմամբ գիտցաւ թէ անոնք իր քովն նստած էին եւ երկու վարդ փրցուց իր ծաղկեփունջէն եւ տուաւ երկու աղջիկներէն իւրաքանչիւրին :

Գոնկրէս անունով դահլիճի մէջ կատարուեցաւ հանդէս մը ի պատիւ Քէլլըի : Հանդէսն բացուելէն ժամեր առաջ խուռն րազմութիւն մը կը դիմէր դէպ ի Գոնկրէս : Բոլոր նստարանները գրաւուած էին եւ շատեր պարտաւորուեցան պատուհաններէն ներս մտնել եւ հոն նստիլ : Առջեւի նստարաններ պահուած էին կոյրերու, խուլերու եւ համբերու դպրոցի աշակերտաց համար : Հանդիսականներ այնչափ շատցան որ ոստիկաններ այլեւս անկարող եղան կարգապահութեան հսկել : Նախագահ Փրանսիս Քէլլըի ձեռք բռնելով՝ զանկաւ առաջնորդեց դէպ ի բեմ : Միս Քէլլը կ'երեւէր մանկան պէս երջանիկ, իւր մազերն էին գոռզ, իւր այտեր չիկագոյն եւ իր տրամադրութիւններ լաւ : Ժպիտ կը փայլէր իր դիմաց վրայ : Միս Փրանսիս ի կարգ հրաւիրեց ժողով եւ կարճ ուղեւոր մը ընելէ յետոյ բեմ տուաւ միս Քէլլըի, որ յառաջ եկաւ բեմին վրայ ու իր այս շարժում թաղեց հանդիսականներ անշունչ լռութեան մէջ : Քանի որ իւր ձայն շատ մեղմ էր, իւր ուսուցիչ կը կրկնէր անոր ըսածներ բարձր ձայնով : Նա ի մէջ այոց խօսեցաւ հետեւեալն :

«Ինձմէ խնդրուած է որ հոս այսօր խօսիմ թէ ինչեր եղած են աշխարհիս վրայ բարեւոքելու եւ բարձրացնելու համար անոնց վիճակ, որոնք ձախող պարագաներ ունենալու դժբախտութիւնն ունին : Աշխարհահանդէսի մէջ գտնուած այս հրաշալիեաց մեծ պալատներ են մարդկային զօրութեան մեծագործութիւններ : Մարդկութիւն իւր այս հսկայ մեծագործութիւններու մէջ մոռցած չէ իւր տկար եղբայրներ : Մեր համախմբութիւն այս Գոնկրէսի մէջ անհերքելի կերպով կ'ապացուցանէ սոյն իրողութիւն : Հազարաւորներ եկած են այցելելու Սէյնթ Լուիսի արուեստահանդէս, սորվելու նոր բան մը կամ օգնելու աշխարհս աւելի ճոխ եւ գեղեցիկ ընելու գործին մէջ : Ես եկած եմ ոչ թէ բանի մը համար, զոր ըրած եմ, այլ այն ծառայութիւններու համար, զորս ուրիշներ ինծի մարդասիրաբար մատուցած են, որպէս զի բարձրացնելով զիս՝ հասցնէին այն մակարդակին,

որոյ վրայ կը գտնուին աչք, ակաճ, լեզու եւ ձայն ունեցողներ: Կու գամ վկայելու ինչ որ բարի ու զօրաւոր անձինք ըրած են զրկուածներու եւ անկարներու համար: Ինքզինքս կը ներկայացընեմ իբրեւ վկայութիւն թէ կարող մարդիկ ու կնիկներ իրենց ամենէն լաւ ջանքեր ի գործ կը դնեն խուլին ականջներ, կոյրին աչքեր բանալու, համար շրթունքներու վրայ խօսք դնելու, խաւարած միտքերու իմացականութիւն եւ լոյս բերելու համար: Ձեզ հետ կենդանի լեզուով կրնամ ահա հաղորդակցիլ, եւ խօսիլ կրնալու հաճոյքն ունենալով՝ իմ շնորհապարտ զգացումներս կը յայտնեմ որ համարութեան խոչընդոտն վերցուած է իմ շրթունքներուս վրայէն: Ահա այս է իմ համառօտ, բայց եռանդագին ուղերձ, զոր կ'ընեմ անոնց որոնք խնդրեցին մեզմէ հոս դալ եւ նաեւ անոնց որք իմ առջեւս հիմա նստած են: Ներկայ աշխարհահանդէսի նշանաբանն է մարդիկ դատարարակել, չը մոռնալով կոյրեր, խուլներ եւ համրեր: Ձկայ երկիր մը այնչափ լաւ (ի բաց առեալ հնութեան Եւգեոս) հոն բնակելու համար, որչափ մեր երկիր: Սակայն ոչ մի աղգ է այնչափ մեծ որչափ բոլոր ազգաց մեծագործութիւններու համագումարն: Մարդուն ծառայութիւն իւր ընկեր արարածի հոն կը փայլի աւելի պայծառ կերպիւ: Հոն ի ցոյց դրուած զօրութիւններ կը վերցնեն իմ ձեռքեր եւ կ'օգնեն իմ տկար ծունկերուս: Գիտութիւն, Բընութիւն եւ Դեղարուեստ կ'ըսեն ինծի, «Դուն ես խուլ եւ կոյր, բայց մօրի Աստուծոյ թագաւորութեան մէջ»: Աստուած օրհնէ՛ այն աղգ որ կը հայթայթէ դատարարակութիւն բոլոր իր զաւակաց համար:»

Միս Բէլլըրի այս ուղերձէն անմիջապէս ետք երկու տաղանդաւոր կոյր երկուորեակներ կայնեցան բեմին վրայ եւ ջութակ չալեցին: Տեսարան սըրտառուչ էր եւ հանդիտականներէ ամէն մարդ ու կին կը սրբէին թաշկինակով իրենց համակրանաց արտասուքներ: Միս Բէլլըր շարունակ կը փայտէր, քանի որ երկուորեակներ կը չալէին եւ երբ անոնք լմնացան, դնաց եւ չօլափելով երկու փոքրիկներ, քաշեց դէպ ինքն նախ մին եւ ապա միւսն եւ համբուրեց ու գրկեց զանոնք:

Միս Բէլլըր, այցելելէ յետոյ արուեստահանդէսի շատ մը շէնքեր եւ փայք, մեկնեցաւ տեղէս, թողնելով խորին համակրանք իրեն համար, հազարաւորներու սրտին մէջ:

Ռուլֆելի Էրէն. Միացեալ Նահանգաց ներկայ Նախագահ շնորհք ըրած է արուեստահանդէսի մէջ ի ցոյց դնել այն փայտաչէն խրճիթն, որոյ մէջ ինքն

երբեմն բնակած է: Միլիոնաւորներու շահեկանութեան եւ այցելութեան արժանացած այս խրճիթի դրան ճակատը կախուած է սա ծանուցում. «Ասիկա է այն իսկական խրճիթ, ուր Ռոզէվելթ երեք տարի բնակեցաւ, երբ ինքն ունէր շատ մը արջառներ:» Ներսը մտնելով տեսաւ հետեւեալ առարկաներ.

1. Ձոյգ մը մոյկեր (ծիգմէ), որք պատէն կախուած էին: Սոյն տառամաններէն դատելով մեր սիրելի Նախագահին տաքերը կ'երեւի թէ չեն շատ մեծ: 2. Գործի տաքատ մը, որոյ տեսք կը ցուցնէր թէ զայն հազնոզն աշխատասէր եղած է եւ կատարած է մկանական գործեր: 3. Հնամաշ ամառնային գլխարկ մը, որ կը ցուցնէր թէ արեւին երես շատ տեսած եւ քրտինքով շատ թրուած էր, ուրիշ ապացոյց մը Նախագահին աշխատասիրութեան եւ գործունէութեան: 4. Պարզ արկղ մը, ուր կը դրուէին իւր հագուստի եւ կապուստի վերաբերեալ բաներ: 5. Գեղջկական աթոռ մը, որոյ նմաններ շատ քիչ կը տեսնեք հիմա: 6. Այծեամի մը լեցուած մորթ: Սոյն կենդանիին վզէն կախուած ծանուցումն կը ցուցնէր թէ Նախագահ լաւ կը հասկնայ որսորդութեան արհեստէն: 7. Հին հրացան մը, որով շատ մը արջեր, երէներ եւ ուրիշ վայրենի անասուններ սպաննած էր Նախագահ:

Ձարմանօք եւ ցաւօք տեսանք թէ խրճիթին պատեր ծակուած էին ամէն ուղղութեամբ գրուած անուններով: Կ'երեւի թէ շատ այցելուներ անխոհմարար հոն արձանագրած էին իրենց անուններ յիշատակի համար, առանց խորհելու թէ այդու կ'աղտոտէին եւ կ'աւրէին խրճիթին պատեր: Մինչեւ անգամ տաքատի վրայ անուն գրողներ եղած էին: Մենք եւ մերայինք փոխանակ պատի կամ այլ առարկայի վրայ գրելու մեր անուններ, ստորագրութիւննիս եւ հասցէնիս զրինք յատկապէս այս բանին համար սեղանի մը վրայ դրուած տոմարին մէջ, ուր ստորագրողներու թիւ միլիոնաւորներու կը հասնի:

Այս պատմական եւ պատուական խրճիթ եղաւ թէ՛ մեզ եւ թէ՛ մանաւանդ մերայնոց համար առարկայական դաս մը, որ մեր առջեւ պարզեց սա վեհ գաղափար թէ խոնարհ վիճակ չէ ամենեւին անյաղթելի արդեւ մը մեր կենաց ճամբուն մէջ, թէ աշխատասիրութիւն եւ ինքնօգնութիւն են այն բաղադրեալ լծակ, որով կրնանք զմեզ բարձրացնել եւ հասցնել այն մակարդակին, ուր մեզմէ առաջ շատեր հասած են եւ թէ ինչպէս Լոնկոֆէլօ կ'ըսէ, «Եթէ գիտնանք անցեալի բեկորներուն վրայ, իբր վէմի փշրանքներու վրայ, ոտքերնիս

հաստատել, վերջապէս պիտի հասնինք գէթ աստիճան մը վեր լաւագոյն կեանքի։ Մեր յանցանքներէն եւ թերութիւններէն մինչեւ անգամ կըրնանք չինել սանդուխ մը, որ ծառայէ մեզ վերցնելու, եթէ սակայն իւրաքանչիւր մեղապարտ արարքի վրայ ուզենք կոխել։

(Շարունակելի)

Թղթակէց

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Միրելի պաշտօնակից եղբայրս

Հոկ. 17 թուակիր նամակդ ստացայ։ Սակայն ինչ ինչ պատճառներով ցարդ ուշացնելուս ներողութիւն կը խնդրեմ։ Ձեր հարցումները, որոնք Աւետիքի մէջ հրատարակուած Տր. Բլարքի յօդուածներէն քաղուած էին, մի առ մի նկատողութեան առած եմ, եւ անոնցմէ ոմանք իմ ալ ուշադրութեանս ասկից առաջ առարկայ եղած էին։ Սակայն ներեցէ՛ք որ ձեր բաղձանաց համաձայն մի առ մի պիտի չպատասխանեմ, այլ ընդհանուր կերպով իմ տեսութիւնս պիտի յայտնեմ, որով դուք մասամբ ձեր հարցումներուն պատասխան դատձ պիտի ըլլաք։

Տր. Բլարքի գիրքը այս օրերս ես ալ կը կարդամ, եւ կը յուսամ թէ ի մօտոյ ամբողջովին լրացուցած պիտի ըլլամ։ Հոն տեսնուած գաղափարները բաւական նոր եւ քիչ մ'ալ ազատական են, սակայն էականապէս Քրիստոնէութեան վարդապետութիւնները կ'ընդունի, զոր օրինակ, Քրիստոսի Աստուածութիւնը, Անոր քաւութիւնը, եւն.։ Իւր գլխաւոր տարբերութիւնը միւս աստուածաբաններէն՝ իւր բացատրութեանց մէջ է, եւ արդէն բացատրութիւնք սկիզբէն ի վեր միշտ դանադանութիւն ունեցած են ու այլեւայլ ձեւեր առած։ Այս ըսածս բացատրելու համար յառաջ բերենք քաւութեան վարդապետութիւնը։ Քրիստոնէութեան սկիզբները առ հասարակ ընդունուած գաղափարը սա էր թէ Քրիստոս մարդը մեղքէն ազատեց՝ փրկանք մը տալով Ստեփանային։ ԺԱ. դարուն այս ձեւը փոխուեցաւ եւ ըսուեցաւ թէ, չէ թէ Ստեփանային հատուցուեցաւ այդ փրկանքը, այլ Աստուծոյ, Բարեկարգութեան սկիզբները քիչ մ'ալ բարեփոխուեցաւ եւ ըսուեցաւ թէ Քրիստոս այս գործը կատարեց՝ բոլոր մարդոց մեղաց պատիժը ինք կրելով։ Յետոյ այս ալ փոխուեցաւ եւ ըսուեցաւ թէ Քրիստոս չէ թէ գործնականապէս մեղաւորին տեղը պատժուեցաւ, այլ Քրիստոսի կրած չարչարանքը Աստուած մեղաւորին տեղը ընդունեց։ Ոմանք ըսին թէ Քրիստոսի քաւութեան գործը հաւատացեալին եւ Քրիստոսի միջեւ

խորհրդաւոր միութիւն մը յառաջ կը բերէ եւ ասով մեղաւորը մեղքին պատիժէն եւ ազդեցութենէն կ'ազատի։ Ասոնցմէ զատ արդէն այս մասին Տր. Բլարքի եւ ներկայ աստուածաբաններու բացատրութիւնք ծանօթ են, որոնք Աւետիքի մէջ այլեւայլ անձանց կողմէ երեւան եկան։ Հիմա կը տեսնէք թէ այս վարդապետութեան բացատրութեանց մէջ միշտ փոփոխութիւններ եղած են։ Սակայն բուն վարդապետութիւնը թէ «Քրիստոսով մեղաւորը կը փրկուի» նոյն մնացած է եւ պիտի մնայ ցվերջ, ցորչափ Աստուծոյ Խօսքը կը մնայ։ Ուստի վարդապետութիւնը չէ որ կը փոխուի, այլ բացատրելու եղանակը եւ ձեւը, ու այդ բնական ալ է, քանի որ մարդոց միտքը զարգանալով նոր տեսութիւններ եւ ըմբռնումներ կ'ունենայ։ Եւ ճիշդ ասոր համար չէ՛ր որ Քրիստոս որոշ վարդապետական եղանակ մը ու ձեւ մը չտուաւ։

Գալով Քրիստոսի Աստուածութեան վերաբերեալ հարցումներուդ, հոն ալ չեմ տեսներ թէ ոմանց ըմբռնածին համեմատ Տր. Բլարք Քրիստոնէութեան հիմը եղող այս վարդապետութիւնը իւր տուած բացատրութիւններով ընդունացած կամ Միադաւաններուն կողմը յարած է, այլ ամէնէն պահպանողական աստուածաբանի մը նման կը դաւանի թէ Քրիստոս Աստուած է ի յաւիտենից, եւ Քրիստոնէութեան հիմը այս է։ Միայն մանրամասնութեանց մէջ իւր բացատրութեանց եղանակը եւ գործածած բառերը մինչեւ ցարդ եղածներէն բաւական տարբեր եւ նոր են, առանց սակայն էական կէտին դաշնելու։ Հոս կարծեմ աւելորդ չպիտի ըլլայ ըսել թէ բուն վարդապետութիւնը եւ անոր ընդունուած ձեւը կամ բացատրութեան եղանակը իրարմէ տարբեր բաներ են։ Եթէ մէկը Քրիստոնէութեան հիմնական եւ էական եղող մէկ վարդապետութիւնը չընդունի, այնպիսին ուղղափառութենէ չեղած է՝ կ'ըսենք։ Սակայն երբ կ'ընդունի բուն վարդապետութիւնը եւ բացատրութիւնք կը տարբերին, այնպիսոյն համար ըսել թէ ուղղափառ եւ Քրիստոնեայ չէ՝ ըստ իս անիրաւութիւն մ'է։ Եւ այս կէտը եթէ հասկցուէր, կարծեմ պէտք պիտի չմնար եղած կարգ մը անտեղի քննադատութիւններու եւ զրպարտանաց, որք պարբերաբար թէ՛ Աւետիքի եւ թէ՛ Հայ քանի մը թերթերու մէջ երեւան եկան։

Պարծեմ կրցիք գաղափարս հասկնալ։ Ես ամէն բանի մէջ Տր. Բլարքի յայտնած գաղափարներուն եւ իւր ըմբռնման կերպերուն համամիտ չեմ։ Սակայն միւս կողմէն ան Քրիստոնեայ չէ կամ ուղղափառութենէ մօլորած է՝ ըսելը յստակ կը

սեպեմ, կը սիրեմ իւր գիրքը եւ կը կարդամ հաճոյքով, ինչպէս կարդացած եմ Սմիթհի, Սթիվընի, Ֆէրչայտի եւ ուրիշ աստուածաբաններու գրքերը, եւ իւր աստուածաբանութիւնը Տր. Հաճի, Հէրիսի, եւ ուրիշներու աստուածաբանութեան գրքերուն հետ մէկտեղ քով քովի գրատանս մէջ ունենալը ինծի ուրախութիւն մ'է, ու միանգամայն փափաքելի է որ ամէն պաշտօնեայ այսպիսի գրքեր իւր գրատան մէջ պահէ: Թերեւս նախակա քիչ մը երկարեցի, սակայն սա մէկ կարեւոր կէտն ալ յիշեցնելով վերջացնեմ: Կրօնական նոր գաղափարներու հանդէպ թէ՛ մենք եւ թէ՛ մեր ժողովուրդը ոչ չուտ ըլլանք ամէն ինչ ընդունելու՝ նորութեան սիրոյն համար, ոչ ալ վախկոտ դայն կարգալու եւ լսելու աստիճան:

Մնամ խոնարհ պաշտօնակից բարեկամդ

Սըվազ

ՄԻՀԻՐԱՆ Կ. ԳԱԶԱՆՅԱՆ

ՀԵՐԲՈՒՄ ՄԸ

Մեր խարբերդի հոգեւոր Սինոդին քարտուղարը, ԼԲ. գումարումի տեղեկագիրը Աւետաբէրի 1904ի 42 եւ 43 թիւերով հրատարակելու պահուն, չենք գիտեր ի՞նչ քմահաճոյքով որբանոց-դպրոցներու սա կորոյացած եւ անլուծանելի խնդիրը բոլորովին տարբեր գոյնով մը ներկայացնելով, անգամ մ'ալ արդէն գայթակղած մտքերը կը գրգռէ մեզ եւ իրեն դէմ ու վերջապէս սա հերքումը գրելու դժուարին պարտականութեան տակ կը դնէ զմեզ:

Եթէ կրնայինք լռութիւնը դիւրին գնով մը գնել, պիտի լռէինք իր. ինչպէս նաեւ իր պաշտպաններու, որոնք համար: Սակայն ամէնէն չափաւոր ու խոհեմ ճամբան այս է զոր ընտրեցինք: Չենք մտածեր թէ մեր քարտուղարը իր պաշտօնին ու պարտուցն անգիտակից մէկն է, սակայն չենք ալ կրնար չի զարմանալ թէ ի՞նչպէս փորձուած է յանուն Սինոդին որբանոց-դպրոցներու, անոր վարիչներուն եւ հայրիկներու մասին այնպիսի վկայութիւններ տալ եւ վճիռներ արձակել, որոց տեղեկ չէ Սինոդը: Պատասխանատուութիւնը ինքն ստանձնելով ինքն իր հաշուոյն առանձին գրութեամբ մը կրնար խնդիրը իր ուղածին պէս ներկայացնել: Բայց յանուն Սինոդին գերուած տեղեկագրովը զայդ ընելու իրաւունք չունէր:

Եթէ խնդիրը իր իսկութեամբը չի ներկայացնելով վարիչներու Սինոդին մէջ ցոյց տուած դատապարտելի մէկ ընթացքը երեւան չի բերելու բարեացակամ նպատակն ունեցաւ, առաւել խոհեմ

բարեացակամութիւն մը ըրած կ'ըլլար, եթէ այդ էջին վրայէն լռութեամբ անցնէր, ինչպէս ըրած է արդէն ուրիշ խնդրոյ մ'առթիւ, եւ այն ատեն ոչ ոք պիտի մեղադրէր զինքը: Եւ ի՞նչ: Սինոդը արդէն այն մէկ օրէն ի վեր վեհանձն ներողամտութեամբ բարեացակամ չի դռնուեցաւ վարչութեան, երբ անոր դէմ բարձուած դանգաժները հետաւոր բարեբարներու չի տեղեկագրեց պաշտօնապէս: Սինոդը որբանոց-դպրոցներու եւ անոնց շահերուն որեւէ ատեն թշնամի եղած չէ, եւ արդէն անվերջանալի դանգաժներու պատճառը բառնալու համար միջամտելով ալ բարեացակամութիւն մը կ'ընէր: Բայց վարչութիւնը մեղադրելի վերաբերումով մը մերժեց Սինոդին բարեացակամ միջամտութիւնը, իրաց ընթացքը նոյնը պահելով, ու Սինոդը որեւէ ատեն պատեհութիւն ունեցած չէ խնդիրը քննելու ու եզրակացնելու թէ ճշմարտաները հայրիկ կոչուած Գրեգորիաներէ ոմանց դէմ են, որոնք վարչութեան ընդարձակ վստահութիւնը ի վնաս կարօտ տղաքներու եւ յօգուտ իրենց անձերուն չարաչար գործածելու մեծ սխալն ու փորձութիւնը ունեցած են, յ թէ հետեւ եղած բարենորոգումն(?) եղած է եւ շատ մը գեղծումներու դռներ փակուած են:»

Մենք այս տողերուն պատասխանելու փորձութեան խոյս տալու համար համառօտիւ պիտի ըսենք թէ ժողովը խնդիրը ոչ քննած եւ ոչ ալ այսպիսի եզրակացութեան մը հասած է եւ չի կրնար վաւերացնել քարտուղարին գրածը:

Գանդատները վերջացած չեն. իրաց վիճակը նոյնն է ու կը մնայ որչափ ատեն որ տնօրէնը յօգուտ այդ հաստատութեան եղած բարեկամական խրատներն ու թելադրութիւնները նկատողութեան չառնուր եւ չի յարգեր:

Ի դիմաց Գործադիր Ժողովոյ, Նախագահ եւ խարբերդի Հոգ. Սինոդին Դեր-Նախագահ

Խարբերդ-Հիօէնիկ

Հ. Ա. ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Յ. Գ. Գ.)

Հարցում. Երգ Երգոց գիրքին նպատակը ի՞նչ է, եւ ինչո՞ւ ընդունուած է անիկա Սուրբ Գրոց կանոնին մէջ:

Պատասխան. Այս գիրքին նպատակին նկատմամբ երկու գաղափար կայ: Մէկն է սա թէ անիկա այլաբանական գրուած մըն է, եւ Եկեղեցւոյ ու Իսրայէլի, կամ Քրիստոսի եւ Եկեղեցւոյ հոգեւոր անշուքութիւնը կը նկարագրէ: Միւսն է սա թէ

նիկա ճշմարիտ սիրահարութեան մը վրայ բանաստեղծութիւն է : Հրեայ Ռարբինբըր, եւ Քրիստոնեայ առաջին հեղինակները եւ այսօր Քրիստոնեայ բազմաթիւ մեկնիչներ յիշեալ գիրքը առաջին նշանակութեամբ իբրեւ այլաբանութիւն կ'ընդունին : Չորրորդ դարուն մէջ Մերսուէսդացի Թէոդորոս եւ անկէ ետքը ուրիշ մեկնիչներ, եւ այժմ Բողոքական ոչ սակաւ մեկնիչներ զանիկա երկրորդ նշանակութեամբ կը հասկնան : Եւ ասոնցմէ շատերուն կարծեօք գիրքին մէջ ակնարկուած դէպքը սա է . այսինքն, Օր մը Սողոմոն երբ կը պտրտէր դաշտին մէջ, գեղացի գեղեցիկ աղջիկ մը կը տեսնէ եւ իր ապարանքը կը բերէ, եւ կ'ուզէ զանիկա իրեն կին առնել : Բայց աղջիկը կը մերժէ անոր առաջարկութիւնը ըսելով թէ ինք գեղին մէջ նշանած մը ունի, եւ անոր սիրոյն հաւատարիմ պիտի մնայ : Սողոմոն տեսակ տեսակ միջոցներ կը գործածէ անոր սիրտը գրաւելու համար, բայց վերջապէս չյաջողիր, ուստի զանիկա անոր գեղացի նշանածին կը վերադարձնէ : Թէ Սուրբ Գիրքին մէջ ինչու այսպիսի գրութիւն մը կը գտնուի, երկու պատճառ կրնայ յիշուի : Նախ այնպիսի զուտ եւ հաւատարիմ սէր մը գեղեցիկ օրինակ էր եւ կը ցուցնէր Աստուածային յայտնութեան բարեւոք ազդեցութիւնը Հրեայ ժողովրդին վրայ, որ կը բնակէր այն դարուն Ափրոդիտէ չաստուածուհւոյն պաշտամունքով եւ արարողութիւններով աւրուած բարոյականի տէր կռապաշտ ժողովուրդներու մէջ : Այսպիսի սէր արդարեւ գովելի է ամէն ժողովրդի մէջ : Երկրորդ, բնական էր որ թէ՛ Հրեաները եւ թէ՛ Քրիստոնեաները սոյն դէպքին մէջ տեսնէին այլաբանութիւն մը այն սիրոյն դօր Աստուած կը ցուցնէ իր ժողովրդին, եւ եկեղեցւոյն հաւատարմութեան դօր պարտի ցուցնել իր Տէրով : Ուստի, յիշեալ գիրքը տառական նշանակութեամբ հասկնալով հանդերձ կըրնանք անոր ընծայել այս նշանակութիւնն եւս : Բայց այս գիրքին Աստուածաշնչին մէջ գտնուիլը պատճառ մը չէ որ անոր ընթերցումը այնքան պատշաճ եւ օգտակար ըլլայ որքան կ'ըլլայ Սաղոմոններուն կամ Աւետարաններուն եւ կամ Առ Հռովմայեցի Թուղթին ընթերցումը : Եթէ յայտնութիւնը համարինք Աստուծոյ ինքզինք մարդուն յայտնելը եւ Սուրբ Գիրքը այդ յայտնութիւնը ի գիր արձանացեալ, այն ատեն ընդունելով թէ այդ յայտնութեան մէջ կայ աստիճանաւորութեւն Սուրբ Գիրքին մէջ մարդկային տարրեր, աւելի աղէկ կրնանք հասկնալ եւ գործածել այս գիրքը :

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ

Զ ԴԱՍ. ՓԵՏՐ. 5

Յիսուս Յակոբի հօրէն Ժ. 5-14

Յիսուս իր Երուսաղէմի առաջին այցելութիւնը վերջացուց եւ Գալիլեա վերադարձաւ : Իր այցելութեան արդիւնքն եղած էր շատերու անհաւատութիւնը, ընտրեալ քիչերու հաւատքը եւ իր անձին ծանօթացումը : Այս գլխին առաջին համարները ուշադրութիւն կը հրաւիրեն սա իրողութեան վրայ թէ Յիսուս Փարիսեցիներու նախանձարեկ ուշադրութիւնը դարձուցած էր իր վրայ : Առոնք նկատեցին զինք Յովհաննէսէ աւելի անարկու անձ մը, վասն զի Յովհաննէս վկայած էր թէ իրմէ գերազանց մեծ է ան, վասն զի չմնաց անպատին մէջ՝ ինչպէս Յովհաննէս կը մնար, այլ արձակ համարձակ Սուրբ Բաղաքը եւ տաճարը եկաւ, նաեւ վասն զի հրաշքներ կը գործէր : Յիսուս գիտէր թէ Փարիսեցիներու թշնամութիւնը պիտի գրգռէ, Բայց չուզեց որ ժամանակէն առաջ գրգռէ, մինչ իր պաշտօնէական գործը ի գլուխ չէր հանուած : Ուստի առանձնացաւ Գալիլեա, ուր կար աւելի պարզ եւ իր պատգամներուն ունկնդրելու աւելի պատրաստ ժողովուրդ մը : Եւ հոն անցուց այնուհետեւ իր երկրաւոր կեանքին մեծագոյն մասը :

Հմր. 4, 5. Ամէնէն կտրուկ ճամբով Գալիլեա հասնելու համար պարտաւորեցաւ Սամարիոյ մէջէն անցնիլ, որ Միջերկրականէն մինչեւ Յորդանան կը տարածուէր : Հրեայ ճամբորդներ երբեմն, Սամարիայէն չանցնելու համար, արեւելեան աւելի երկար ճամբու մը կը հետեւէին, որով հարկ կ'ըլլար երկու անգամ անցնիլ Յորդանան գետը : Սաւառ կը կարծուի ուրիշ անուն մը Սիւքէմի, բայց աւելի հաւանօրէն մէկ արուարձան էր այն քաղաքին : Հիմա էլ Աքար անունով գիւղ մը կայ Յակոբի հօրէն տասը վայրկեան միայն հեռու : Յակոբ Յովսէփի տուաւ Սիւքէմը եւ անոր շրջակայքը, անոր ընծայելով այսպէս անդրանկի կրկին բաժինը, որու անարժան եղաւ Ռուբէն : Հոն թաղուեցան Յովսէփի ոսկորները, եւ Աւետեաց Երկրին բաժանման ատեն Եփրեմի ցեղին տրուեցաւ այդ գաւառը : Յակոբ ձիւ սրովս ու աղեղովս առի՞ ըսելով իր Ծմաւոն եւ Դեւի օրդիներուն արիւնդուշտ շահատակութիւնը կ'ակնարկէ :

Հմր. 6. Յակոբի հօրը տակաւին կայ ու կը մնայ, թէպէտ բերանը խցուած է աւերածներով : Կը գտնուի այն կէտին վրայ, ուր Հրէաստանէ դէպ հիւսիս գացող ճամբան արեւմուտք կը դառնայ անցնելու համար Սիւքէմի հովտին մէջէն, որու

մէկ կողմը Գեղաղ լեռն է, միւս կողմն ալ Գարիզին լեռը։ Սիւքէմի մէջ, որ հիմա Նապոլուս կը կոչուի, կը գտնուի Սամարացի ժողովրդին մնացորդը, հազիւ 100 անձէ աւելի։ Յիսուս, ճամբորդութենէ եւ տաքէն յոգնած, հորին քով նստաւ հանգչելու համար։

Հմր. 7-9. Կինը հաւանօրէն տրտերուն մէջ կ'աշխատէր, եւ միջօրէի ժամուն հանգչելու պահուն եկաւ ջուր քաշել։ Յիսուս ալ յոգնած ու ծարաւի էր։ Իր աշակերտները ուտելիք տոնելու համար մօտակայ շուկան գացած էին, եւ պիտի վերադառնային որպէս զի հորին քով ճաշէին։ Անտարակոյս ունէին անոնք ջուր քաշելու աման մը, ինչպէս ամէն ճամբորդներ կ'ունենան, բայց իրենց հետ տարած էին։ Յիսուս գուրկ մնացած էր ջուր քաշելու միջոցէ։ Ուտտի կնոջմէն քիչ մը ջուր խնդրեց։ Խմելու իրական բողձանքով խնդրեց։ Բայց իր խնդիրքը լաւագոյն միջոցն եղաւ կինը պատրաստելու, որպէս զի նպաստաւոր կերպով միտ դնէր Յիսուսի հրահանգութեան։ Կինը նպաստաւոր տալաւ որով յիշուի կրեց միանգամայն՝ տեսնելով յօժարութիւնը, որով Յիսուս քանգեց երկու ցեղերուն միջեւ դարաւոր ատելութեամբ կանգնուած բաժանման պատը։ Մեր Տէրը ծարաւի էր արդարեւ, բայց աւելի ծարաւի էր նաեւ այս կնոջ հոգեւոր փրկութեան։ Հրեաները աւելի կ'արհամարհէին Սամարացիները քան իրենց շրջակայ կռապաշտ ժողովուրդները։ «Սամարացիի հետ հաց ուտողը խոզի միս ուտողի պէս է», կ'ըսէին։ Բայց Յիսուս չունէր այդպիսի զգացում։ Հերիք էր որ անա կին մը կար իր հոգեւոր օգնութեան կարօտ։ Կինը ճանչցաւ Յիսուսի Հրեայ ըլլալը անոր կա՛մ զգեստէն կա՛մ շնչէն։ Հրեայ տեսնելը անսովոր բան մը չէր անոր, բայց իրմէ շնորհ խնդրող Հրեայ մը տեսնելը նոր բան էր։ Այսպէս դիպումով այն հորը գալուն հետեւանքով, այնպիսի ժամանակ մը երբ Յիսուս հոն կը գտնուէր, կնոջ ամբողջ կեանքը փոխուեցաւ ժամանակի եւ յաւիտենականութեան համար միանգամայն, եւ շատ ուրիշներ հոգիի փրկութիւն գտան անոր հետ։ Այսպէս կ'ըլլայ շատ անգամ։ Ամէնէն կարեւոր հետեւանքները կը լծորդուին ամենօրեայ ոչինչ իրադարձութիւններու։

Հմր. 10. Կինը կարծեց թէ Յիսուս շատ ծարաւի ըլլալուն եւ ջուր գտնելու ուրիշ միջոց չունենալուն համար գիշաւ իրմէ ջուր խնդրել։ Յիսուս իր պատասխանով ուզեց անոր հասկցնել թէ ինք կարող է անոր աւելի մեծ մէկ կարօտութիւնը լեցնել եւ թէ հետեւապէս կը վայլէր որ ան

ըլլար խնդրող եւ ինք պարգեւող։ Ասորոքս պարէն։ Այս կրնայ նշանակել բուն իսկ զՅիսուս, վասն զի «Աստուած անանկ սիրեց աշխարհը, մինչեւ որ իր միածին Որդին տուաւ»։ Սակայն հոս հաւանօրէն կ'աշխարհէ կնոջնի վարք։ Այս կենդանի ջուրը կը նշանակէ ըստ Ուէսթքըթ եպիսկոպոսին «յաւիտենական կեանք, փրկութիւն, լիութի լրում արտին բոլոր պէտքերուն»։ Եւ այս բաները կրնանք ունենալ այն ժամանակ միայն, երբ Յիսուս ինք կը բնակի մեր սրտին մէջ։ Իր պէտքերն զգացող հոգին այս ներառնակութեան կը ծարաւի, ինչպէս մարմինը ջրի կը ծարաւի։

Հմր. 11, 12. Կինը այնպէս կը հասկնայ թէ Յիսուս նկարագրական ջրի վրայ կը խօսի։ Ինչո՞ւ ինք ջուր պիտի խնդրէր, խորհեցաւ, Յիսուսէ որ ջուր քաշելու միջոց ալ չունէր։ Բաց աստի, Յիսուս իր խօսքերով իրեն մեծ բաներ վերադրել կը թուէր։ Արդեօք ինքզինք Յակոբ մեծ նահապետէն վեր դնել կը յաւակնէր։ Սամարացիները, թէեւ խառնածին էին, զՅակոբ իրենց հայր կը դաւանէին։

Հմր. 13, 14. Կինը լաւ գիտէր թէ ծարաւը կ'զգացուէր ամէն օր, եւ թերեւս օրը քանի մը անգամ ինք կ'ստիպուէր հորը գալ եւ ջուր քաշել անոր խորութեանէ։ Բայց իր սրտին մէջ Յիսուսի սէրն ունեցողը երջանկութեան եւ կազդուրման այնպիսի աղբիւր մը ունի, զոր կարելի չէ բաժնել իրմէ։ Յորչափ ժամանակ հաւատքի կեանք վարէ, հոգիին պէտքերը լեցնող աղբիւրը իր մէջ կ'ըլլայ։

Յաջորդ համարներուն մէջ, որոնք մեր դասին մօտ չեն կազմեր, Յիսուս նախ կ'զգացնէ կնոջ անոր հոգեւոր կարօտութիւնը, պատուիրելով որ երթայ բերէ իր ամուսինը եւ այսպէս յիշեցնելով անոր իր անարժան կեանքը։ Ապա կը սորվեցնէ թէ ճշմարիտ երկրպագութեան բնութիւնը սրտին վիճակէն կախում ունի եւ ոչ թէ անդուռ պարագայէ։ Եւ վերջապէս ինքզինք կը յայտնէ անոր իրեւ Մեծիւն։

Սխալ հասկացում։ Նախորդ թիւի 60 երեսին 9, 10 համարներու մեկնութեան մէջ նշանակուած վկայութիւնները պիտի ըլլան Երեմ. ԼԱ. 33, Եզեկ. ԼԶ. 26, 27։

Ա. Զ. Դ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈՒԼԷՃ ԱՂԶԿԱՆՑ ԻՒՍԿԻՏԱՐ

Վարժարանիս երկրորդ չրջանը կ'սկսի Յունի 24ին։ Դիշերօթիկները վարժարան կ'սպասուին 23ի երեկոյին։ Ձմրան այս չրջանին հրապոյրներն են մարմնամարզական դասեր եւ ճառախօսութիւններ։ Նախապատրաստական դպրոցին մէջ ուզողներուն ձեւագիրութեան եւ խօսարարութեան դասեր պիտի տրուին։ Աշակերտուհի կ'ընդունուի տարւոյն մէջ ամէն ժամանակ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Վեհ. Սուլթանը Իր Անձնական Գանձէն 1,000 ոսկի շնորհեց մայրաքաղաքիս աղքատներուն եւ խեղճերուն անմիջական պէտքերն հոգալու համար։ Քաղաքապետութեան հովողութեան ներքեւ կազմուած յատուկ յանձնաժողով մը այդ գումարով ածուխ, եւն. գնելով կարտեալներու պիտի բաժնէ Կ. պոլսոյ թաղապետական տասը չըջանականներուն մէջ. — Ն. Կ. Վեհափառութիւնը Ձարին եւ Օրթոտոքս բոլոր վեհապետներուն շնորհաւորական հեռագիրներ զրկեց ամանորի առիթով եւ շնորհակալութեան հեռագիրներ ստացաւ անոնցմէ։ Ֆրանսայի Նախագահին ալ ցաւակցական հեռագիր մը ուղղեց անոր մօրը մահուան համար։ — Քաղաքապետութեան ծանուցուեցաւ թէ օդային կազմի տուրքը թանկիֆաթի տուրքին պէս պիտի գանձուի նոյն կազով լուսաւորուած ամէն փողոցի եւ թաղի շէնքերէն, ըլլան տուն, վաճառատուն, խանութ, յարկաբաժին, սենեակ, եւն. իրենց արժէքին համեմատութեամբ։ Միայն աղքատները բացառութիւն պիտի ըլլան։ — Քաղաքապետութիւնը կրթական պաշտօնարանէն խնդրեց ազդարարել բոլոր վարժարաններու տնօրէններուն որ անպատճառ պատուատել տան անպատուաւոր աշակերտները եւ այսուհետեւ աշակերտ չընդունին առանց պատուատելի վկայականի։ — Չորեքշաբթի Ղալաթիոյ Անզղիւկան հիւանդանոցին բացման հանդէսը կատարուեցաւ։ — Պետական Խորհրդի քաղաքային ճիւղի անդամներէն Ղալիպ փաշա մեռաւ 80 տարեկան եւ Կայս. Անձնական Գանձուն ծախքով թաղուեցաւ։ Ծնած էր Պոլսոյ մէջ եւ շատ պաշտօններ վարած։ Հայէպի եւ Գաթթէմունիի կուսակալ եղած է 1296ին, Սէլանիկի 1299ին եւ 1303ին, Արքիպեղազոսի 1302ին։ Էվգոֆի նախարար եղաւ 1309ին։ Այդ պաշտօնէն ալ անցեալ Սեպտեմբրի կոչուեցաւ Պետական Խորհրդի անդամակցութեան։

Նահանգներ. Կրթական նախարարութիւնը մասնաւոր վարժարաններու ուսումներու ծրագիրը պիտի քննէ կարեւոր բարեփոխութիւններ ներմուծելու նպատակով։ — Յունի. 13ին Վան քաղաքին մէջ հնտախտի 1 ղէպը պատահած է, մահ ոչ։ Քաղաքէն մեկնողները բժշկական քննութեան եւ հակաճեման կ'ենթարկուին։ — Գարնան պիտի ձեռնարկուի երկարել Համայն երկաթուղիին գիծը։

— Սէլանիկի մէջ Մանկապարտէշ անունով գիտական եւ ուսումնական տետրակ մը պիտի հրատարակուի շաբթէ շաբաթ։ — Դարձեալ զեկուցուեցաւ թէ Բուսէլիի նահանգներուն կրթական տուրքերը պէտք է ուրիշ տեղերու համար գործածել։ — Արդէն ծանուցուած է թէ Պիթիլիա քաղաքին ներածութիւնները եւ արտածութիւնները մասնաւոր տուրքի մը պիտի ենթարկուին, եւ հասոյթը կուսակալութեան կամուրջներուն շինութեան պիտի յատկացուի։ Արդ որոշուած է այդ տուրքին սակացոյցն ալ զրկել։ — Այսրէն նահանգին այլեւայլ կողմերը գետերն յորդած եւ շատ աւեր գործած են։ — Պաւլարիա փախած էտիրէնցի 900 Պուլկարներ արտօնուեցան իրենց տեղերը վերադառնալ։ — Մասնաւորապէս հրամայուեցաւ Պրուսայի նահանգին թթաստանները ընդարձակել շերամատածութեան աւելի զարկ տալու համար։ — Սէլանիկի նահանգին մէջ ալ նոյն նպատակով մասնաւոր տնօրինութիւններ եղան եւ շերամարտածական վարժարան մը հիմնուելու ջանքեր կ'ըլլան։ — Արտա եւ Մարիցա գետերուն վրայ երեք կամուրջ պիտի շինուի Կայս. հրամանով։ — Հայէպի մարդահամարի նոր գործողութիւնը սկսաւ։ — Հիւսիսային երկաթուղիին հողային յարդարումները մինչեւ Գաթթանա լմացած են եւ ձեռնարկուած է անկէ անդին ալ յարդարել։

Այլապէս. Ֆրանսական նաւագործարաններու յանձնարարուած առաջնակարգ չորս ծովամարտկրահաւորներուն իւրաքանչիւրը 30 մեթր երկայնութիւն, 4½ մեթր լայնութիւն եւ 97½ տոննա չափ տարողութիւն պիտի ունենան եւ 15 միսէն Կայս. կառավարութեան պիտի յանձնուին։ — Երբ Աթէնքի ցուցանադէսին մէջ չվաճառուած ապրանքներ եւ զրկուելու առիթով Օսմ. մաքսատունները հասնին, մաքսատուրքի պիտի չենթարկուին։ — Գնդապետ Փէրթէվ պէյ, որ իբրեւ Օսմ. զինուորական կցորդ Փորթ Արթըր զրկուած էր պաշարման գործողութիւններուն հետեւելու համար, բերդաքաղաքին անկումէն ետեւ Թոքիօ վերադարձաւ եւ պատիւ ունեցաւ Միքատօին ներկայանալու։ — Արտաքին գործերու նախարարութեան հաշուակալ Ֆէհմի պէյ Մամուրէթ իւլ Ալիզի կուսակալ անուանուեցաւ, Մամուրէթ իւլ Ալիզի կուսակալ Հասան պէյ ալ Պետական Խորհրդոյ քաղաքային ճիւղին անդամ։ — Երկուշաբթի Պատրայէ մայրաքաղաքս հասնող ուսական Ռուսով շոգենաւին մէջ կարեւոր գողութիւն մը պատահած է։ Նաւապետը Իզմիր հանդիպելէ ետեւ Տարտանէլի մօտերը կ'իմանայ թէ քանի մը զրամածրար անհետացած է իր զրամարկէն։ Մինչեւ ցարդ կատարուած խուզարկութիւններ չեն յաջողած տեսնել հետք գտնել։ — Ուր որ պէտք է՝ ազդարար

ուեցաւ աշխուրջ հսկողութիւն ընել որ այսուհետեւ յղի կողեր եւ մանր հորթեր չմորթուին : — Ելեւմտական նախարարութիւնը Մաքսային վերատեսչութեան իմացուցած է այսուհետեւ հասոյթը ուղղակի իրեն ղրկել փոխանակ Հանրային Պարտքի Վարչութեան ղրկելու : — Գահիրէի մէջ նոր ընկերութիւն մը կազմուած է ինքնաշարժ կառքերով փոխադրութեան համար : — Մօտերս Հապէշաստանէ երկու զօրավար պիտի մեկնին՝ մայրաքաղաք գալու եւ իրենց վեհապետին կողմէ վեհ. Սուլթանին թանկագին ընծաներ բերելու համար : — Պուլկարիոյ Պորիս իշխանը գիմնագիրն մտնելու համար իր ըննութիւնը տուաւ, որ հինգ ժամ տեւեց : — Պուլկար կառավարութիւնը օրինագիծ մը կը պատրաստէ Պուլկար եկեղեցիին վարչութիւնը վերակազմելու համար : Արդի Սինոդին տեղ պիտի ըլլայ խորհուրդ մը Դատական նախարարութենէն, արքեպիսկոպոսներէն, վանահայրերէն եւ կրօնական միաբանութիւններու ներկայացուցիչներէն կազմուած : — Յունական կառավարութիւնը զանազան պատուանշաններ շնորհեց Օսմ. պետական պաշտօնատարներու : Դարձեալ, Կայս. կառավարութենէն խնդրեց բանակցութեան ձեռնարկել թղթատարական պայմանագրի մը կնքման համար :

Բողոք. Ժող. Աւստրալիոյ Թասմանիա նահանգին Հոպլըթ քաղաքի մայր եկեղեցիին կանոնիկոս Մր. Շուպրիճ, որ տարւոյ մը արձակուրդով Անգլիա կը գտնուէր, իր պաշտօնատեղին վերադառնալու առիթով մայրաքաղաքս այցելեց եւ Իւսկիւտարի Ամերիկեան Գոլէճի աշակերտուհիներուն ուղերձ մը խօսեցաւ : Հայոց Պատրիարքին հետ ալ սիրալիբ տեսակցութիւն մը ունենալով Հայ. եկեղեցւոյ վրայ տեղեկութիւններ տուաւ : — Այս շաբթու մայրաքաղաքիս Հայ Աւետ. եղբայրներէն մին խմբագրատուն գալով Աւեհաբէրի յորեւեանը շնորհաւորեց եւ աղքատ ընթերցողներու ձրի 3 շաբաթաթերթ եւ 3 ամսաթերթ ղրկելու համար Օսմ. ոսկի մը նուիրեց : Անտարակոյս շնորհաւորութեան այս մեթոտը ինչպէս մեզ գոհ ըրաւ, նոյնպէս ձրի Աւեհաբէր ընդունողներն ալ երախտագէտ պիտի ընէ : — Պիրէճիքի քարոզիչ Պատ. Կարապետ Քէթէնճեանի եւ Ուրֆայի Ասորիներու քարոզիչ Պատ. Զորճի Շէմմասի հովուական ձեռնադրութիւնը, որ այս տարի տեղի պիտի ունենար Ծնունդին մօտերը, գարնան յետաձգուած է : — Մարաշի Աւետ. եկեղեցիները Դեկ. 4ին տեղւոյն տաւջին եկեղեցիին հիմնարկութեան յօբելեանը տօնած են : — «Փոնտղ Էքսթրէմը» ա-

նուն դեղին մենաշնորհն ունեցող Ամերիկեան ընկերութիւնը վերջերս 5, 3 եւ 2 ոսկինոց երեք մրցանակ խոստացաւ էքսթրէմը բառին վերջուորութիւնն ունեցող Անգլիերէն աֆէնէն շատ բաղդրկողներուն : Կ. պոլսոյ Աւետ. Յոյն Ժողովրդէն Սիմոն Վասիլաքի անուն պատանի մը այդպիսի 240 բաղդրկելով երկրորդ մրցանակը շահեցաւ : — Բիւրալի խմբագրութեան շնորհակալութիւն կը յայտնենք Աւեհաբէրի յորեւեանը շնորհաւորելուն համար :

Հայ Լուս. Ժող. Մեծ Եպարքոսը եւ բազմաթիւ ուրիշ պետական անձնաւորութիւններ Պատրիարք Հօր շնորհաւորական այցաքաղաք ղրկեցին ամանորի առիթով : — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին կողմէ Մարաշի փոխանորդ կարգուած Տ. Փառէն Վրդի պաշտօնը հաստատող պէրաթը Պատրիարքարան ղրկուեցաւ : — Աթէնքի Հայոց քահանայ Տէր Խօրէն Մուրատեան իր անշնորհ կենցաղին եւ արարքներուն պատճառով Մանչէսթըրի մէջ ձերբակալուելով բանտարկուեցաւ :

Յոյն Ժող. Երուսաղէմի Յոյն Պատրիարքը Ծնունդին պատարագեց Բեթլեհէմի եկեղեցիին մէջ. Յետոյ երբ թափօրով քարայրին հիւսիսային դռնէն պիտի անցնէր, Լատին կրօնաւորներ արգելք եղան, որմէ վէճ ծագեցաւ Յոյն եւ Լատին կրօնաւորներուն միջեւ : Վերջապէս տեղային կառավարութիւնը միջամտեց եւ Յոյներուն թոյլ տուաւ անցնիլ այն դռնէն :

Աւեհաբէրի հրատարակ. Յուն. 14 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100

Յոյն, քաղ. փր.	Գալիլէ, զոյգ թիթեղ
Անատոլու կարծր 34	Ռուս. Պոլսոյ համար 32½
» ընտիր 39-40	Շահար, կենդանաբար, դահ. 127-128
Աթէր, պարկը, դահ.	Թրիքսթէ 104
Անատոլու գլրմա 66-73	Ռուսական 104
Օտեսա (Ա) 94-97, (Բ) 87	Սահ 100 6½-7½ ոսկի
-90, (Գ) 78-82	Բէլլի, պարկը, դահ.
Գալի, քաղ. փր.	Եգիպտական 77
Անատոլու Ա. 28, Բ. 25½	Անգղիական 107
Գ. 23-23½	Բիզոն ֆրանք 42
Թիքլի, քաղ. դահ.	Լուքիս
Էնկիւրի, Եղգաւ 18-18½	Սեւ Ծով, 100 քաղ. 160-165
Բաբեր, քաղ. դահ.	Սէլանիկ » 225-230
Անատոլու գլրմա 6½-7	Կոնսթ. քաղ. փր.
Բաբեր, քաղ. դահ.	Մէրսին 81-82
Ատանա 4½-5	Սիւս »
Աթէն, Գարաշի-տար, Պալքէսի 104-106	Անատոլու 39-40

Դաւանան.	Յուն. 5/18
Օսմ. Միաց. Օ. Ո. 96 25	Բուլ. Երկր. ֆր. 128
Մէճիտիյէ 108 05	Նաբոլէոն 87 24
Մէթալիք 102 20	Գրիմից 54 04
Մանր արծաթ 104 20	Անգղ. ոսկի 109 38
Ռուսիոյ բոլ 89 30	Մանէթ 8 60

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պատերազմը. Ռուս թերթերէն կը տեսնուի թէ Ռուսիոյ մէջ երկու հակառակ կարծիք կայ պատերազմը շարունակելու խնդրին նկատմամբ: Նոյն Վրէժն կ'ըսէ, «Ցորչափ ժամանակ Ռուսիա վճռական յաղթութիւններ չշահի ի պատիւ իր դինուց եւ իրրեւ յաղթական չկարենայ իր պայմանները առաջարկել ճափոնցիներուն, ոեւէ հաշտութիւն, ամէնէն պատուաւորն անգամ, ուրիշ բան պիտի չըլլայ՝ բայց եթէ պայմանագրութիւն մը պարտեալ Ռուսիոյ եւ յաղթական ճափոնի միջեւ կնքուած: Հետեւապէս հիմա կամ այսուհետեւ Ռուսիա իր վրէժը կատարեալ չլուծած, հաշտութեան կնքումը բացարձակապէս անկարելի պիտի ըլլայ, ակարացնելով Ռուսիոյ քաղաքականութեան վրայ դրուած վստահութիւնը, զոր պէտք է անվթար պահպանել»: Սիլեի նոյն շնչով կը խօսի: Ընդհակառակն անգամ Սլոթ թերթը, կեանքի եւ դրամի արդէն իսկ կրուած ահաւոր կորուստները թուելէ ետեւ, կ'ըսէ թէ այս կորուստները պիտի կրկնապատկուին, եթէ պատերազմը շարունակէ, եւ թէ լիովին գոհացում ալ պիտի չստացուի, եթէ նոյն իսկ ճափոն բոլորովին ընկճուի: Հետեւապէս կը յորդորէ հաշտութիւն կնքել, որ Ռուսիոյ պատուին առանց վնասելու կարելի է, կ'ըսէ, Փորթ Արթւրի այն փայլուն պաշտպանութիւնէն ետեւ, Հիւսիսային Մովսէս միջազգային յանձնաժողովին Ռուս անդամ Մովակալ Տուպաչով էս ուր փախի մէկ ներկայացուցչին ըսաւ թէ 20 ամիս կը տեւէ գործադրութիւնը նաւային այն ծրագրին զոր ինք մատուցած է Ձարին: Այդ պատճառով կը կարծէ թէ ի մօտոյ հաշտութիւն պիտի կնքուի, որով Փորթ Արթւրի եւ Մանչուրեան այն գաւառները որոնք հիմա գրաւուած են ճափոնցիներէն՝ անոնց ձեռքը պիտի մնան: Բայց յարեց թէ հաշտութիւնը առժամեայ միայն պիտի ըլլայ, եւ թէ երբ Ռուսիոյ անպարտելի նաւատորմը կազմ եւ պատրաստ ըլլայ, դարձեալ պատերազմ տեղի պիտի ունենայ: Ասոր կը պատասխանէ Փարիզի ճափոնական դեսպան Պառն Սիւլէմաթրու թէ չէ կարող ըմբռնել թէ ինչ նպատակով այսպէս խօսած կրնայ ըլլալ Մովակալ Տուպաչով: Եթէ իրօք հաշտութեան կը բաղձայ, ինչու ըսաւ թէ առժամեայ պիտի ըլլայ: Պատասխանատու այսպիսի անձի մը այս յայտարարութիւնէն ետեւ ճափոն աւելի զգուշութեամբ մտածելու է հաշտութեան կնքման ժամանակ որ չխաբուի իր հակառակորդէն: Գալով զճափոն

ընկճելու խնդրին, այդպիսի ոճով խօսողներ պարտին յիշել թէ ճափոն 46 միլիոն ժողովուրդ ունի եւ ճափոնական ազգը յաղթահարելու համար հարկ պիտի ըլլայ դայն բնաջինջ ընել: Արդէն յիշուածներէն զատ Ձոր. Նոճի կու տայ գերի մնացող երկու հրամանատարի եւ մէկ ծովակալի անուն այ: Երեք հրամանատար եւ երեք ծովակալ Ձոր. Շթոսըլի հետ պատուոյ խօսք տուած են այլեւս այս պատերազմին չմասնակցելու: ճափոնի Մովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Փորթ Արթւրի չըջակայքը 40 մղոն շառաւիղով չըջանակի մը մէջ 393 Ռուսական ական քանդած են: Աւելի նոր հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ 60 ական ալ քանդած են: ճափոնցիներու հանդիսական մուտն ի Փորթ Արթւր ուրբաթ տեղի ունեցաւ: Կ'ըսուի թէ հոն 20.000 զօրք պիտի թողուն: Փորթ Արթւրի նաւահանգստին բերանը խցելու համար դրկուած ճափոնական երրորդ խմբէն ողջ մնացող 10 հոգի գտնուեցան բերդաքաղաքին հիւանդանոցին մէջ: Ռուսերու ձեռք ինկած էին իրրեւ գերի:

Թերթերէ տմանք կարծիք կը յայտնեն թէ Վիլհելմ կայսրը, Ձոր. Շթոսըլի արժանիքի չքանչան շնորհելով, դժնդակ կացութեան մը մէջ զրաւ Սթ. Փեթըրսպուրկի գինուորական իշխանութիւնները, որոնք Պատերազմական Ատեանի առջեւ դատի պիտի ենթարկէին Ձորավարը, ստուգելու համար թէ Փորթ Արթւրի անձնատուութիւնը արդարաւնալի էր: Կ'ըսեն նաեւ թէ սովորութիւն է Վիլհելմին տալ իր հպատակին արժանիքը ճանչնալու առաջնութեան պատիւը: Սակայն Ձարը, չքանչանին շնորհման հաւանութիւն յայտնելով, ըսաւ, «Բանակիս կողմէ շնորհակալ եմ Ձեզմէ բարձր պատիւին համար զոր կ'ուզէք ընծայել Ձոր. Շթոսըլի: Մինչեւ վերջը արիաքար իր պարտքը կատարեց ի գլուխ քաջարի պահակազօրաց»: Ձոր. Շթոսըլ ալ հեռագրով իր շնորհակալութիւնն յայտնեց Կայսեր, նմանապէս Ձոր. Նոճի, թէպէտ վերջինը համեստութեամբ ըսաւ թէ այս բարձր պատուին անարժան է ինք: Ձոր. Նոճի շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Անգղիաքանակ բարեկամներու, որոնցմէ շատեր շնորհաւորեցին զինք իր յաջողութեան համար: Ձոր. Շթոսըլ եւ իր կինը շքեաթ նակազաքի ժամանեցին եւ սիրալիր ընդունելութիւն մը գտան: Միքատոն պատուիրակներ զրկեց՝ անոնց բարի գալուստ մաղթել իր կողմէ: Ռուս գերիներէ շատեր արդէն իսկ ճափոն հասած են: Ռուս հեծելազօրաց խումբեր շարժումներ կատարեցին Լիւսոեանկի հարաւա-

րեւմտեան կողմը, հաւանօրէն երկաթուղիով յարաբերութիւնները խանգարելու եւ Զօր. Նոճիի բանակին, որու մեծ մասը Օյամ մարաշախտին մօտ գացած են, փոխադրութիւնները խանգարելու նպատակով: Թաքիօէ կը հեռագրուի թէ Ռուսական յարձակումները ետ մղուած են եւ երկաթուղիի աւերները շտաով նորոգուած են: Անցեալ չորեքշաբթի 2,000 Ռուս Նիուշուանկի վրայ յարձակեցան 12 թնդանօթով, Պահապան զօրքերը ետ քաշուեցան, բայց յետոյ օգնութիւն ընդունելով վանեցին Ռուսները: 8,000 Ճափոնցիներ ալ կորեցին անոնց նահանջի գիծը: Կռուին վերջնական ելքը դեռ իմացուած չէ: Զարը, բանակին եւ նաւատորմին օրակարգ մը հրատարակելով, Փորթ Արթըրի անկուսը ծանոյց: Ըստ թէ Բրովանդակ աշխարհ յարգանք մատոյց մեր զինուորական ուժերու խարխախէն 1,000 վերսթ հեռու եւ Ռուսներու չափ անաւոր ու արի թշնամիի մը առջեւ գտնուող պաշարեալ զօրաց զիւցազնական զգացումներուն: Վստահ ենք որ յաղթութեան ժամը շուտ պիտի գայ, վասն զի Ռուսիա հզօր է եւ ընտելիտի չվհատի: Զարը Ամենակալէն կը հայցէ օրհնել բանակն ու նաւատորմը, որ թշնամին նուաճեն ի պատիւ եւ ի փառս Ռուսիոյ: Վլատիվոթոքը ածուխ տանող Անգղիական շոգենաւ մը ընկնուեցաւ Ճափոնցիներէն: Ռուսական երրորդ նաւախումբը անցաւ Սուէզի ջրանցէն: Նաւագնէրն այդ առիթով գրեթէ մէկ օրուան մէջ 700 հատոր Ռուսերէն Սը. Դիրք գնեցին Աստուածաշնչի Ընկերութեան գրածախներէն:

Ծրանաւ. Խորհրդարանի նստաշրջանը վերսկսաւ Յունիւ. 10ին. Երեսփ. Ժողովի նախագահութեան համար կառավարական ընտրելին Մ. Պրիսոն չյաջողեցաւ. Երեւմտացոյցի յանձնաժողովի նախագահ Մ. Տումէ կորդեց այդ պատիւը: Սա, թէպէտ Արմատական է, վերջին նստաշրջանին մէջ շատ ընդդիմացաւ նախարարութեան, մանաւանդ Մովային նախարար Մ. Փէլըթանի: Մ. Տումէ 265 քուէ առաւ, իսկ Մ. Պրիսոն 240: Այս եղաւ նախարարութեան արուած առաջին հարուածը: Մ. Տումէ 1896է մինչեւ 1902՝ Ծրանսական Հնդկաշինու կառավարիչ էր: Յունիւ. 12ին ինկատ առնուեցան կառավարութեան ընդհանուր աշխարհավարութեան վերաբերեալ հարցապնդումները, եւ Մ. Լոփիթօ եւ Մ. Տէչանէլ խառն ընտադատեցին նախարարութիւնը: Մ. Տէչանէլ, որ երկար ժամանակ նախագահ էր Երեսփ. Ժողովին, Կառավարութիւնը պախարակեց անոր արտաքին աշխարհավարութեան համար, ըսելով թէ Ծրանսա-

կան շահեր զօնեց Նիւֆրնտլէնտի մէջ եւ այլուր: Բննադատեց Եկեղեցւոյ եւ Պետութեան բաժանման օրինադիծը եւ մասնաւոր խտուրթեամբ խօսեցաւ Խորհրդարանի անդամներուն դէմ ի դործ դրուած լրտեսութեան վրայ: Մ. Զէվաք պաշտպանեց Կառավարութիւնը, յետոյ երեք քուէարկութիւններ եղան, որոնց մէջ Կառավարութիւնը 8էն 14ի քուէի մեծամասնութիւն շահեցաւ: Այս ելքը պարտութեան այնքան մօտ բան մ'էր որ Մ. Գոնպ եւ իր պաշտօնակիցները որոշեցին հրաժարիլ եւ իրենց օրոշման վրայ հաստատ մնացին հակառակ Մ. Պրիսոնի ջանքերուն, որ կ'ուզէր զանոնք ետ կեցնել իրենց այդ օրոշումէն: Հրաժարականը օտակայն յապաղեցաւ մահուամբ Հանրապետութեան Նախագահին մօր, Տիկին Լուպիի, որ իր հանգիստը մասա 95 տարեկան: Թաղուը չորեքշաբթի կատարուեցաւ: Հրաժարականը վերջապէս արուեցաւ եւ ընդունուեցաւ: Էսօ Կը Փաւի, որու լուրերը շատ վստահելի չէին մինչեւ ցարդ, հրատարակեց իբր թէ Պառոն Գոտամայի կողմէ դրուած պաշտօնագիր մը, որով Ճափոնի կը յանձնարարուի անմիջապէս Ֆրանսական Հնդկաշինու վրայ յարձակիլ երբ Ռուսիոյ դէմ մղուած ներկայ պատերազմը վերջանայ: Փարիզի Ճափոնական դեսպանը ազդուապէս հերքեց զայս եւ ըսաւ թէ պաշտօնագիրը կեղծ է եւ թէ Ճափոն այդպիսի դիտում չունի:

Այլապէս. Կ'ըսուի թէ Հիւսիսային Գոլու միջազգային յանձնաժողովին նստին մէջ անհամաձայնութիւն ծագած է սա խնդրին վրայ թէ նիստերը դռնփակ ըլլալու են թէ դռնբաց: Անգղիական եւ Ամերիկեան պատուիրակները պահանջած են որ դռնբաց ըլլան, Ծրանական, Ռուսական եւ Աւստրիական պատուիրակներն ալ պահանջած են որ դռնփակ ըլլան: Կը կարծուի թէ մամուլը ներկայացուցիչներ պիտի ընդունուին սահմանափակ թուով, վասն զի գաղտնի հարցաքննութիւնը պիտի չկրնայ գոհացում տալ Մեծ Բրիտանիոյ զգացումներուն: Թան կ'ըսէ թէ հարցաքննութիւնը հաւանօրէն 20 օրէն կը վերջանայ, բայց այսպիսի խնդիրներու մասին փորձառու եղողներ կը տարակուսին ասոր վրայ: — Կ'ըսուի թէ մեծ ապստամբութիւն մը ծագած է վերին Բոնկօի մէջ եւ թէ բոլոր սպիտակամորթները ջարդուած են բաւական թուով Կաթոլիկ միսիօնարներու հետ: — Բուսն փոթորիկ ծագեցաւ Անգղիոյ ծովեզերաց վրայ եւ քանի մը նաւեր ընկղմեցան իրենց մէջ գտնուած մարդոց հետ մէկտեղ:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՂՈՅՈՒՆԵԱՆ

Յիմանանքլար Եօգուչու Ամերիկացի խան